

~~НП 29-1~~
4

доньк 25 ур.

ПРОБОМ

ХУДОЖЕСТВОА ЛІТЕРАТУРА
Ж У Р Н Я Л

Л О Т О В К А В Ы Л Ы Н

Ф О Т О Р Ы Ж И О В Л Ё И

Н Юнь 30-өд лун **11-12**
1 9 3 0 в о

Ставмуывса пролетаріјас, օтувтчօј!

ОРДЫМ

ХҮДОЖЕСТВОА ЛЫТАРАТУРА
Ж У Р Н А О

РЕДАКЦИЈАЛӨН АДРЕС:

СЫКТЫВКАР, ВАДОРВЫВ У., 41
КОМИ НЫГА ЛЕЗАНН

„Ордым“ сузօдан дон:

Гражданалы: во кeжлօ—3 ш. 60 ур, 6 тօ-
лые кeжлօ—1.80 ур., тօлые кeжлօ—30 ур
Учрежденьнօјаслы да організатсіјаслы,
во кeжлօ—7 ш. 20 ур, 6 тօлые кeжлօ,
3 ш. 60 ур, тօлые кeжлօ—60 ур.

ЛЕЗօ ВКП(б) ОБКОМЛӨН КУЛТПРОП
ДА КАПП.

ЕТօ БЫД ТօЛЫГЫН КЫКЫГ.

11 №

ЈУЛ 1930-օд ВО

11 №

Г.П.Б-ка обяз. экз.
Лнгр. 1930 г.
Акт № 9-1063

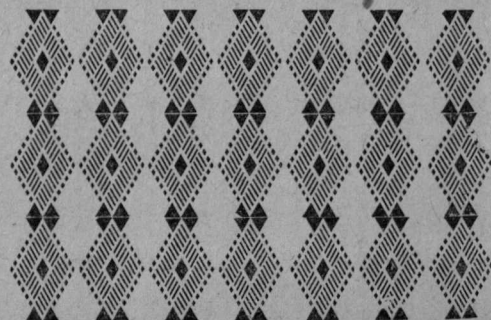
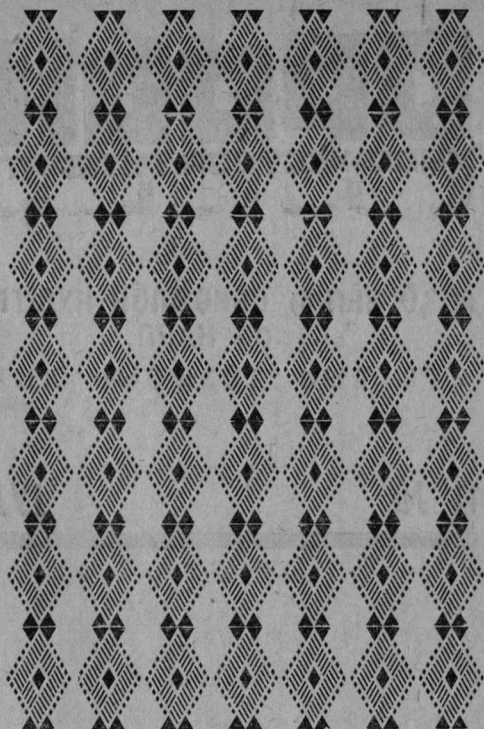
ЈУРИДАЛЫГ:

А. Лыпецкіј—Кос кі. Серпасалис	
Љ. Попов	3
М. Лыкачов Гуна вылын	8
Выл Паш—Гудօк	16
В Латкің—Колхоҗныкјас	20
П. Заморскіј—Коді кօҗаныс?	21
Лыч—Велօдчыне Грша	26

Симван—Петыр дад малыш- тіс тошсօ	30
Петя Петуков—Кызі Парнон „стрօитօ“ сօтсіализм	31
Лываныс—КАПП чісткануօддօм- лօн могјас	33
Том гіҗыејасօс котыртօм	33
Ігнатов—Нօшта овра јылые	34
А. Свѳрдлов—„Геноссен“	36

П у р ј а л њ и
л о т о в к а ј а с
Ф о т о   І с а к о в л њ и

К О С К И

МӨД-ЧАГҢ*)

I

Коскөмјас гөрісны тракторөн.

Сөкыда катласегтыр көрт гөрыс ісковтіс мујас вомөн. Чугун гөгыл тујасыс сылөн пыддөз пырөны муас, кобны асылыс сама еер. Адзвөтмтор виқөдлыны өктыс муніс став јөзыс. Челафјас котралісны гөгөрыс, панјивлісны, му пасталаын кылісны сивујтчана шыјас:

— Трактор, трактор!

Зыкыс повзөм ракајас вылын горзісны: „крав, крав!“. Налөн горзөмыс бығғөкөн вөлі мунөны челафјас горзөмлан:

— Трактор, трактор!

Мөсјас өінпөвнаныс виқөдісны вылтор вылас. Трактор вујіс мујас вомөн, кајіс, мылк јылө, коскөм вылө выл пелөсті пырыштіс да сувтіс. Бучагін шеныштіс чышјанөн, тракторіст бөр лезіс машинасө да мөдөдчіс гораа несјалігтыр, мөдіс кыкыны ас бөреасыс паскыд нөл амыс. Паскыд му шор колны кутіс трактор бөрө.

Балда шөц муніс виқөдлыны выл нот гөрөм вылө. Бучагін гөгөр сувталөмаде мужікјас да нывбабајас.

— Унаө-нө лунтырнас вермас гөрыны?—Балда вылө виқөдліг моз јуаліс Бучагінлыс Вавілыч.

Јежыд вышывајтөм дөрөма, жүжыд гөлөна сапөга, кокјас паскөдөмөн Бучагін сулаліс бор вылын да виставліс:

— Кығи-өд сувтөдан, јорт.

Тајө кывјыс бөрын Вавілыч букыша виқөдліс Бучагін вылө, бығғөкө шүіс: „кущөм ме тенид јорт? Ші пыдді те меным

тујан“. Бучагін возө виставліс:

— Позө луннад і вөт гектар гөрыны. Міјан тракторістыс выл-на, сөмын велөдчанінсан. Со сувтіс мыјкө!—котөртіс машиналан.

Трактор өләсіс, скөраліс, сөмын возлаңө ез мун.

— Мыј лоі?

— Моторыс мыјкө ыждалә!

Тракторіст летчіс машина вывөыс, кутіс кытјастікө рачавны, мүкөдлатыс зелөдавны көрт гырк пыщкөсеыс. Сесеа бөр кајіс машина вылө, вөрөдіс вороп кущөмөскө да трактор бара мөдіс возлаң.

Му шор, пелөсјастыс чегласөмөн, пөріс паскыд өөд јуө. Меддорса бөрөздасө вөлі вундөма бығғө пуртөн да бөрөздаыслыс жүждасө мужікјас вестөн мурталөны—быдлаті кујим вершөк судта. Сорнітөны:

— да! Гөрысыдлы тағтө колө кужөмөн бостны!

— Менам ыжыдај гөрјөн таыс омөла ез гөрлыс. Вершөкыс вершөкө вөлі богтас, бығғөкө гез пөлөн гөрыштас.

— Сојаныс-нө сылы уна-ө колө?—тошсө гартлігтыр јуаліс Вавілыч.—Ферт көнкө кујим вөв мында сојө?

— Вот мі артыштам,—шыаөіс Бучагін,—уна-ө гөрам, уна-ө бенчін виқам, уна-ө тракторістлы ковмас мынтыны,—да адзіс лөкыс сы вылө Балдалыс виқөдөм.

— Те, буракө, јорт, мөсјас виқны медаөін, а ен тан сулавны!—шүіс сјјө еераліг моз. Мужікјас да нывбабајас чужөм вылын сиз-жө пөтавліс еератор код.

Балда скөрміс, сөмын лантіс, муніс мөсјаслан. „Оз, тыдалө, кажітчы јаблөгјас јывөыд гижөмыд“—мөвпаліс сјјө Бу-

*) Заводітчөмсө виқөд 10-өд №-ыс

чагін былö вiздöливлиг моз. Трактор рытöчыс аслас јон луннас сiвiтiс ејктса јöзöс.

Гөрöм ештöм бöрын тыдовтчи: трактор гөрiс шөркөддема сöмын лунтырөн гектар кык кымын. Сiзи i конторшицк гижис робочöј журналö. Бучагiн оз төр ас ку пыцкас, ез вермы агрономөн индöм мында гөрны-да. Скöралö вöли i лок морт былö, kodi, сiјö i вiздö, гижас сы жылыс гачетö омöла гөран уж мунöм жылыс, а јонасö-нин трактористö лöб бостöма земотдөлсаң индытöг-да: Бучагiнлы öтик карса төдса сөтiс сылы асыс вежапiсö.

Тажö велöдчитöм трактористыс кымынкö лун мысчi пышјiс кытчöкö совхозыс, веeг ужалан донсö боеттöг, а көрт гөрысö локтан тулысöз сажöдисны иган сажö.

2

Гожöм лöи кос.

Гөгөрбок вөрјас сотчiсны. Асывсаң да рытöз шондi пöжiс, сөтiс скöт кокув турун да вотöз мујас былыс коетiс том шепјас. Турунјас вiжöдисны. Увтас мөстажасö кутiсны быдмыны лок турунјас. Скöтлы овны зев лок, ыркыд iн корөгi мөз да был турун јiрiг моз зырчiсны тащöм увтас лок туруна мөстажас.

Балда асывнас-на лыстöм бöрын мөсјасöс лөзiгөн казалис „Мурогiјаме“ аслыс пöлөс олöм. Паскыд, жужыд плөшыс, зiк нiщöм мыр код, öшöдчöма мүöчыс, шога баксiс, гөгрöс еiнјасыс гөрдöдöмөдө.

— Мурогiј, мыј-нö те лöиң?—Матыетчiс Балда Сöд пел дiнö, көсјiс сiјöс малыштны.

Бычö локыс козналис гөрд еiнсö, лептыштлiс бөр кокјассö, четчыштiс котöртiс кымынкö воeков да, катлаеiг тыр, сувтiс.

Матыетчiс сы дiнö Сöд пел. Исыштiс, вiздöлис гөгрöс еiнјаснас, довкыгiс јурнас, быггö кылис шöј дук лiбö вiр дук, котöртiс бокö.

Вiж вiз ломтыеiс рытја шондi возын доналöм пöрт моз. Шондыс сөкыда лiчыс мүсö ыргөн југөрјаснас. Быггö тајö југөрјас сөктаеыс „Мурогiј“ кутiс катлаены, чукылытiс воzza кокјассö, еујiс ва парјассö кос турунас да сөкыда уеi.

— Мыј-нö те тајö вöчiң?—копыртчiс кулöм бычö дiнö Балда.—Муртса-на уdi-

тiм iчöтiка лөбөдыштавны,—вiздöлис мөс чукөр былö, көнi кык воөн сөдiс кымынкö том улов мөс,—а те бостiн да мөсјассö дөвајасөн колiң!

Заводiтiс вiдлавны Мурогiјöс. Нiнöм торја оз вöли төдчы. Пöе, сöмын-öд сiјö конкө жар вöснаыс. Сöмын воz кокјас костеыс, морöс вывөсыс казалис пыктыштöм дој, вештыштiс кiнас гөнсö—гөрд, шорас iчöтiк сөд чут.

— Сiбирка. Мунöј!—горöдiс Балда мөсјас былö да вöтлiс најöс ылö уеöм бычö дiныс, вөрö.

Вöрын ыжыд кымөр мында лөз. Мөсјас да кукаңјас котралисны öтарö-мөдарö, оз адчыны аслыныс iн. Мөсјасöс вiзны вöрын вöли оз поз, да i еiбiркаыс мөсјасöс вiзöм мөгыс мыјкö колö вöли вöчны. Балда рыт вiдчытöз вöтлiс мөсјасöс совхозö.

Öшiңыс заведујущөјөс адзöм бöрын Балда горöдiс:

— Öшкыд кули!.. Сiбирка!..

— Мыј те шуан?—Мытчiс јурсо Бучагiн öшiңöд. Сөсөа бөр кыкiс iурсö, пөтiс Балда дорö.

— Кыз-нö сiјö лöи?

— Муртса-на уеi. Морöсас—сiјö бурöщ. Ме төда. Барiн дырјi öтчыд вöли.

— Јаблöгјас јывөд гижалöм дорөыд ескөн скöт бөреыд мед буржыка вiздöдiн. Земотдөлсаң öд вöли индöма, мыј вуцкөс iңын мөсјасöс оз ков вiзны,—медвоzzaыс-на казтыштiс Бучагiн гижöд јывөсыс.

— Ен велöд, Бучагiн јорт! Сiјöс мi төме буржыка төдам! Ас бөреыд вiздö. Вiставлöны тај, kodi-пö асыс сапöгпöщ-васö вiјөн мавтö—көкыс вiлыд лöб. Уены верман. Плугјастö карад зонтавыд бур i. Рөдвужтö ужјас вылад бөставны i

— Те тајо мыла?—Скөрмис Бучагин.

— Сің кыввылө воис. Бенҗин, буракө, өзјис. Мукөд бенҗинсө гусавлісны, а менам мылакө өзјис. Мыј-нө өтнад вөчны?

— Ветеринарлы колө јуөртны,—шүис Бучагин, бығғө воңа кывјассө ез кывлы.—Сөмын телефон сы шөрө торкеис. Мунны нинөм вылын: вөвјас су кыскалөны Термасны колө, мед ескөн оз зермы. Адҗан, пөжө кың!..

— Ме подөн ветла!—Гораа шүис Балда, ачыс мөвпыштис: „Нароснө теныд лок вылө ветла“.

— Ладнө! Сіңкө-нө збылыс ветлан?—вылөв јуалис Бучагин.

— Шүи тај,—скөрмөм пырыс шүис Балда.

3

Виңјас вылын вөлі пөс, көртвевта жытныкын моз, кор сіјөс донавтөз шонтас шонди. Вор сајын бығғө сотчис нур мунны воли еөкыд. Балда пөртчис пинҗаксө, мөдис дөрөм кежыс, пинҗаксө нүис ки вылас.

Түј бокын трачкакылөны шеңјас, он төд: сотчө-ө сеті, али мыјкө мукөдтор. Кокулыс кымөр моз кышалө бус, дыр оз пуксы бөрвылад. Суын ни некөн некущөм ловја шы оз кыв. Ставыс лаңтөма,—мујас вылын, вадорын ставыс видчысөны ыжыдтор.

„Зер лөө. Бур!“—мөвпыштис Балда восковјассө соттиг моз.

Гудыр, пөс төлыс торкеис. Отарсан мөдарөң кутис ветлыны төв, сы бөреа вөтлысөны пу корјас, шеңјас катласөны куң ізас вылас. Лебавны мөдисны гөнјас турун зорің вылыс.

Мөдис зерны, гымавны.

дөрөм, гач—ставыс регыд көтасөис. Балда век мунис воңө, нинөм вылө оз виңд.

Војшөр бөрын воис карө.

Виңму отөделин зерыс повчөм стөрөјикаыс лөсөдчө ұңны. Чышјанө гартыштчөмөн петис килчө вылас Балда јиркөдчис да.

— Мыј теныд?

— Ветеринарыс көн олө?

— Ме, јортө, ог төд. Те кытыс лоансө? Аттө кущөма көтөдөма тенө! Пыр костыс!

— Лагушиноыс. Сібірка мјан совхозын. Ветеринарөс колө адҗөдлыны. Некор костысныс.

— Ог-өд төд весиг көн сіјө олө,—кијассө паскөдис стөрөјикаыс.

— Сивө! асеынд ужалысјастө он төд көни олөны,—шүис Балда да мунис кар пастаыс корены ветеринарөс.

Будкаын пукалыс милтисөнер индис плошпад вылыс керка вылө. Балда дыр јиркөдчис өзөсөс. Кущөмкө пөрыс нывбаба дырөн леңис сіјөс.

Ветеринар үзө-нын вөлі. Старукаыд сіјөс чуксалис. Ödjө пастасөис да петис Балда динө очсалиг тырји.

— Мыј-нө колө, јорт? Ез өмөј поз асывсө видчысныс.

— Сібірка мјан совхозын, ветеринар јорт. Видчысныс. некың вөлі оз поз.

— Телефон пыр ескөн јуөртид? Абу-өд еөкыд.

— Телефоныс щыкөма,—шүис Балда ва паскөмыс визывтыс шорјас вылө виңдиг моз.

— Но, мед. Леңав вөвјастө, ұғам. Аски асыв мунам.

— Ме пода.

— Кыңи пода? Тащөм поводанас?—Сивујтчиг моз јуалис ветеринар да сек сөмын каңалис, мыј морт вылас кос суңис пом абу.

— Мыј-нө? Абу-өд сојыс—ог нөңды!

— Пөртчыс-нө, волсае татчө. Аски мөкөд мунам.

— Оз поз. Ме муна. Асыв кежас совхозө бөр воа. Кың-нө скөтсө өтнанысө колан? Некеың оз поз.

— Тајөс вот ме гөгөрвоа! Важөн-нын совхозас ужалан?—јуалис ветеринар, ки пөла мөс виңыс вылас виңдиг моз.

— Восөбмеаныс.

— Но, ладнө! Аски локта. Уңмөдчин ескө, костысін!

Гуна вылын.

— Ог, муна. Поэ-кө ескөн һаң туй
 ыло бостны. Кыном суманы кутис, һаң-
 тө сөрые ег гөгөрво бостныд.

— Мам,—шыасе ветеринар старука
 динас,—сетгыт талы сойыштны мыжкө!
 Мыј мијан сен ем?

Атгөалис Балда һаңтор ыло да пуом
 јай ыло, петис да сојгтырји мунис карые.
 Муртса бускис зер.

4

Час өкмысын кымын муртса визывтис,
 а өни зер бөрад ызгые, шор пос вомөн
 грымөдис кылө локтис карса тарантас, кык
 вөла.

Вөвјас сувтисны да тарантасые петис-
 ны ветеринар кушөмкө мөд морткөд. Мөд
 мортсө Балда ез төд. Сіјө ветеринар моз-
 жө брезент паскөма, јур ылас кучик кар-
 туз. Локтыејас кіасисны Бучагинкөд.

— Җемотделса завлөн отсасые,—вие-
 тыштис Балдалы пелас Прокор.

— да, абу лөсыд! Кыз мөвпалан, Һи-
 колај Николајч, јона повныс колө?—јуа-
 лис ветеринарлые мөд локтыеыс.

— Вөчам пиеғиалөм. Кыз ти томјассө
 дөзөритад, Бучагин јорт? Воисны мијан ин-
 структсјајас? Арсометрјаснас ужалад?—
 бергөдчис ветеринар Бучагинлаң.

— Воисны. Кыз-нө! ужалам!—шапкасө
 јурас пидөжые суиг моз шыасе Бучагин.

— Ылөдлө,—бара вһыитис Прокор
 Балдалы.—Кукаңјасөс төвнас рые ваөн
 вердис. Ариметјассө ми веиғ ег-на адзылө.
 Көнкө контораын тулласөны.

— Вөјдөр өшсө колө визөдлыны,—шу-
 ис ветеринар.—Јорт,—бергөдчис сіјө Бал-
 далаң,—петкөдлы мијанлы кулөм өштө.

— Мунамө!

Ветлисны Мурогіјөс видлыны. Ветери-
 нар щөктис гуавны өшсө, гусө вевҗыны
 ізвескаөн. Прокор да Һикөн мунисны зыр-

Колім ми, вунөтим важсө,
 Оз-һи сыв вартаң-дубеч.
 Коллектив вәјөтө гажсө—
 Гуңа-вылын кыз помеч.

Вижгө, гымалө машина,
 Сојө, һылалө колта.
 Чавкјө, којө сусө өинө,
 Лебтө чукөррез торта.

Кокнит пукөн лебзө ыло,
 Тыртө су ізас тылөп.
 Барабаныс орсө, ыло,
 Гым сулалө, магтө шеп.

Бокын сарзө, јоркјө горөн
 Төлөтчан машина вил,

јасла, Балда, Бучагин да ветеринар лок-
 тыеыскөд бөр локтисны мукөд мөсјас
 динө.

Тарантасые пукалан ікөыс ветеринар
 перјис јашщик, мыјјаскө сөг перјалис, лө-
 сөдліс.

— Өни сөсеа өткөн-өткөн вәјав,—шуіс
 Балдалы.

Балда вәјалис мөсјасөс, бөреаңыс сы-
 лы отсәис Лукерја. Јосјем пыралас зелө-
 дөм гола кучик костө, ветеринар чуннас
 лчкыштлас јемсө—сөсеа і ештис. Балда
 да Лукерја мөдөс-һин вәјөны. Пиеғиалөм
 ештөм бөрын Бучагин коріс ветеринарөс
 да Җемотделса завлы отсасыеө сојыш-
 тны.

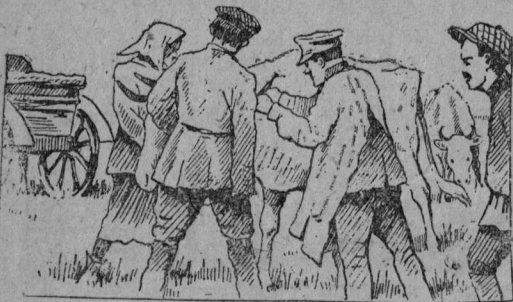
— Ужалөм бөрад поэө і сојыштны!
 Те, Ласеј, вөтлы мөсјасө јреіны. Өни пов-
 ны оз ков. Өштө мијанлы мөдөс ытасны.
 Бучагин сөрһын төдчө вөлі мыжкө
 ылытор, бығтөкө Балда воңын заіскивәјт-
 чө.

„Мыј-нө тајө рүч моз чимрасө? гырые
 јөзыс өмөј сизі тајөс топөдлісны?“—мөв-
 пыштис Балда.

Ветеринар сојыштныд ез көсјы:

— Сиктө колө ветлыны. Ортаң-өд. Вид-
 лалам мөсјассө да щөң пиеғиалам. Ме і
 лекарствосө уңжык бөсти.

— Те-нө ветлы, Николај Николајч, ме
 көлтча,—шуіс помзав.—Мијанлы Бучагин-
 көд колө сөрһитыштны совхоз јывөыс.

М. Лікачов.

Леңчө суус визыв шорён,
Кажө кымөрөн зөр кіл.

Јөзыс жөзө, пічө, куртө...
Ужыс бура мунө пыр.
Мешөк-увтын додыс зуртө,
Тырө бүсөн еін і ныр.

Өј, термасө, шонді леңчө,
Ноко, сівөј, содты вын!
Атте, течөм мунда сетчө,
Колта јурыс. кызі шын!

Озлаң, озлаң мјјө мунам,
Чапкім умөл олан важ.
Коллетевыс—ыжыт вына,
Коллетевын ужыс—гаж!

— Ладнө! Ветла өтнам.

Ветерінар пукөіс тарантасө, Балда
вөтліс мөсјасөс јіреіны, ужалысјас му-
нісны пусыны, а Бучагін нуіс помзавөс
аслас оланінө. Мыј жылыс најө сорнітіс-
ны—код төдас, сөмын вежон мыгті Бу-
чагін Балдаөс вөтліс уж вывөыс, коліс
ужтөг.

5

Совхозса садјын віөыс јаблөкјас заво-
дталісны воавны. Кымынкө вуж коөміс.
Том улов скөт быдмыштіс. Пісөіалөм бө-
рад нөітөк ез үе. Выл мөс віөыс, томінік
зон Степан, мөд совхозыс бөстөм өшкөд
ез омөла майтчы. Отчид өшкыс неуна ез
еур јылас лепты пөрыс бабаөс, асөс Сте-
панөс пічөсас лөзөдтөз зургіс. Вөбны-нүн
зөрјас. Совхозын лөөдчөны машинаөн
вартны, карын—совхозын ревізіја вөчны.

Ілла лунө өбөднө ештөм бөрын өіктө
локтіс Мітрөј, өіктса мөсјас віөыс, чік
вічко паперт воңө да празніклун куза
мічаө пастасөм јөзлы кутіс горзыны:

— Зік прөста төңцінад ветерінартө
скөттө пісөіавныд егө леңө. Менам кујім
мөс үеі: Огузкін Прокөлөн, Павеллөн да
тенад Јеремеј Вавілыч!—Пөртчөс картуз-
сө да кошырчыліс Вавілычлы Мітрөј.

— А? Мыј?—ез кыв сіјө,—колөколні-
часань кітырјасөн летчөны пүчөм колөкөл-
јас ыргөн шыјас.

— Мөскыд тенад кулі—пелвоңас-нүн
горөдіс Мітрөј.

— Јенмыд накажітө!—ышловчөс да бу-
кыштчөс Вавілыч.

— Кыз-нө сіјө оз скөрмы тащөмтор-
јас вылад? Јөзыс јенмөс вунөдісны, че-
лаф бағ мам выланыс сөлалөны, шуыш-
тіс јөз пөвсөан кущөмкө старука.

Щөц сені вөлі Балдалөн мамыс. Кіас
сылөн вөлі прөскур да өвертөк.

— да, да, конөрөј! Менам-өд шогыс
ем-жө! Ласејушкөс-өд...

Ласејлыс совхозыс мунөмсө віеталөм-
ыс неужаліс дыр. А јөзыс, гортаныс разөд-
чаліг моз, быдөн ас пөгныс Сорнітісны
мөсјас кулөм јылыс. Көді Вавілычлыс
кывјасөсө вәјөдлас, көді төдыөсө щөктө
мөсјас дінө корлыны, көді шуас: „збыл,
прөстө ветерінартө мөсјас дінад егө ле-
ңө“. Сөмын сещөмыс еща вөлі.

Ілла лун коллалісны бура. Самөкур-
јас сы кежө вежон воңвыс заптісны. По-
требілкаса председател Кірілл Јегорыч
ордын кумыслы, ортча өіктса мужіклы,
пакас пуртөн зургісны. Асывнас гөсөітан
інеаныд болнөчаө нуісны.

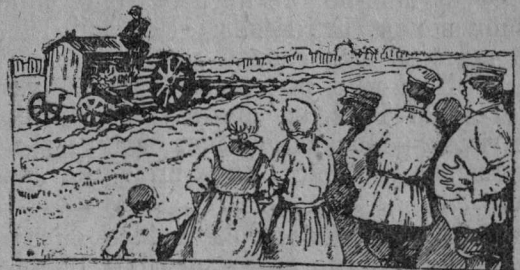
Кујім мөс бөрад үеіны нөшта кымын-
кө мөс. Кулөм мөсјаслыс кулалісны ку-
чөкөсө да дөнтөм-доныс вузавлісны ветлыс
муныс јөзлы. Жуков Тималөн, Балдалөн
сүсөд, коллыс мырөдісны барінлыс бөст-
лөм вөвсө, кі вылас кіас гөрдчут, ічөтік
өөд јыла. Рытнас-нүн Ті ма кујліс јенув
пелөсын куңса өіңјасөн.

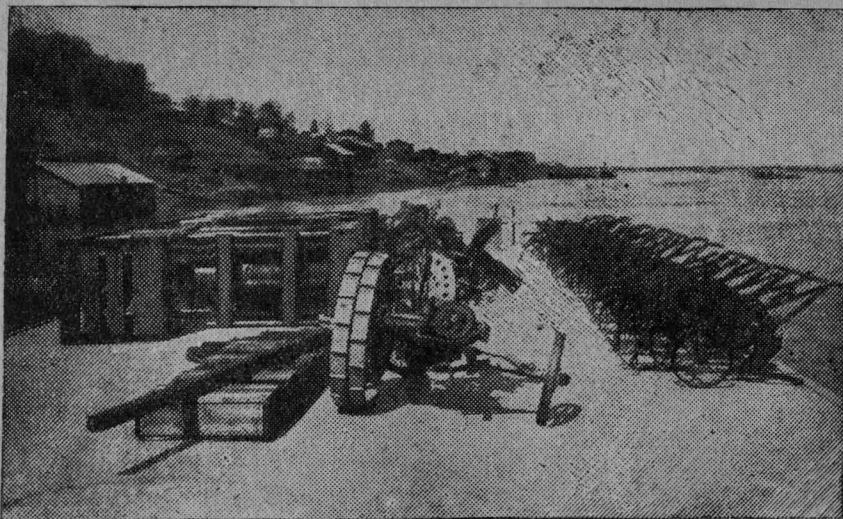
Керкаыс керкаө бускөд щөц кутіс
ветлыны кущөмкө мөви.

— Јенјас колө петкөдлыны! Вежа ва-
өн молебөн сылөдны!

Вавілыч да Анікан ветлісны поп ордө.

— да, да, колө! Колө јенлы кевмы-
сыштны, медым нуас тајө лөк віөбмсө,—
шуіс Нікодім поп.

Колхозјаслы во-
оны машинајас

Жеңас да зибывспасјас ветлісны му-
јас былө. Никодім поп вөв бөжөн којалис
чинөм мөс чукөрлы, быдөнлые сы тујө
боотыштіс суөн; поп бөрын төдыс ветліс
мөсјас дінө, щөщкөдаліс, а мөсјас кулө-
мые оз дугдавы. Сіктын кулі нөшта өтис
морт—Палад нима мічаңік ныв.

— Сібірка, сібірка,—сөмын і кылө
өтїлаын да мөдлаын.

6.

Балда мөдөдчїс Нїколај Болшаков ді-
нө. Болшаков сөмын кіјассө паскөдіс.

— Кывлін? Неуна ез косавлыны! Ме-
нам, Балда, абу кык јур. Кыз көсјөны,
сізі мед і вөчөны!

— Чукөрт скод! Сорһитам!

— Оз локны!

— Повестка вылас пукты мөд сорһи,
гашкө локтасны.

— Пөрыејасыс зїкөз јөјмїсны! Нїнөм
оз артмы!

— Кушөм-нө те председател, он-кө
нїнөм вермы. Ех, Нїколај, Нїколај! Кыз-
нө тазтө мї выл өлөмтө лөөбдам?!

— Бара-ын шујга кыд газетад гїж-
ныд лудө? Төда, ен сөмын јаблөк јылые
те гїжлы!—Москваыс пакет ваг мөз-жө
Болшаков вїчөдліс Балда былө да лан-
тіс.

Колөм во Вавїлыч да Аңїкан сорһіт-
чїсны му ужалыс артел лөөбдны. Болша-
ков отсаліс налы му боотны. Артел лої
сөмын кабала вылын, а дасвіт гектар му

вывесыд Вавїлыч да Аңїкан муртса нөл-
вөлөн вермїсны колтајассө кыскавы. Та
јылые гїжліс Балда, сіјөс лөзлісны газе-
тө, өнї і Болшаков казтыштіс Балдалы
сы јылые.

— Кымын мөс-нө кулі ставыс?—Ју-
ліс Балда.

— даскујім,—пыдысаң шуїс Болша-
ков.

— Кыз-нө сөсса? Чукөртан скөдтө?—
Јуалис Балда.

— Заводїтлам. Сөмын воэвыв шуа—
нїнөм оз артмы!—Лезіс Болшаков да пе-
тіс керкаыс.

Вој чөжыс Балда ез куңлы еїнсө. Ку-
ліс өшїнулас, а мөвпјасыс кытөнкө ылын
вөліны.

Вот кушөм өлөмыд!

Кос кі, школа да нїгајас, војна да
гөльун, бедһатскөј комїтет да белөјјас-
лөн волөм, мөсјас, совхоз, Бучагін, пө-
рые мам, да өнї ужтөг өлөм. Сетасны оз
вөлөстад уж. Гашкө збылыс боотсывыны
газетјасө гїжны. Сөм сыы мынтасны, во-
за гїжөдјасыс шайтөн жынјөн ыстїсны.
Нелучкі торјыд уна. Потребїлка уждөн
сөталөма сватјаслы да кумјаслы, сөмын
өнї абу. Сїбіркаыд өмөј өнї лөктө оз вај?
Болшаков јывесыд? Сөмын председател
нїнөмсө вөдітө, збылылассө Аңїканкөд
да Вавїлычкөд өтвылыс, подкулачык.

„Тажөјас јылые ескөн ставсө гїжны да
јонжыка, мед најөс јонжыка топөдлас“—
мөвпаліс Балда.

Налог жымынд сорнынд чукөртис пөш-
тi став жöзсө.

Пукалисны керјас вылын селсовет дi-
нын,—вiздiсiны, локыс муас, оз шыа-
лыны.

Пемдö. Гөрд,—тöла лөб,—кымöра. Кыа
кисеём зөр кола моз дöлалiс керкајас сај-
ын. Том тöлыс дыш пырые југдöдiс војсö.

Николај Большаков петiс селсовет кiл-
чö вылö.

— Јортјас! Виетала тiјанлы—Балда,
Ласеј-нö көсјö вiставны кымынкö кыв.
Кöсјанныд кывзыны?

— Кушöм-нö сiјö вiсталыс? Сылы-öд
мөсјасöс нөрјөн вöтлыны сöмын, а кы-
-нын налог јылыс сорнытны!

— Мед вiеталö!

— Оз ков!

Кывны кутiсны венчöмјас.

Балда сулалiс Большаков сајын, вiзд-
-дiс жöз вылö. Уна еiн, луд вылын зорiз-

јас мында, сöмын быдөн быттö еiбдöмaöс
сы бердö.

Со косöдiнiк Аныкан пеллом сајсаң
вiздöб куңеч Семен. Чiткыртöма сöд
еiнсö, вiдчысö, мыккö зөбөж пыщас. Ва-
вилыч зөбө кулакнас јежыд тошсö, быттö
сени клад. Козовкин Мишка, Черепухин
Ляја, Топорков Гришка да мукöд гöла
олысјас öтчукöрын ас кежыныс мыккö
сорнытöны. Кузовкин Мишкаыс коркö Бал-
-дакöд öтлаын комбедын ужалiс. Ас вок
код. Оз öмöј дорјы?

Балдалы места сетiг моз Большаков
сетчiс бөрлаң, а Балда мунiс кiлчö до-
рас да шыдöчiс жöзлы:

— Ме еiбiрка јылыс көсја вiетыштны...

— Мыј? Со сiјö мыј јылыс. Мi чај-
там—налог јылыс. Те-öд гiжыс морт, гаш-
кö, мiса, тöдан мыккö сы јылыс. Больша-
ков, мыла тајöс леңiн сорнытныс? Сы
јылыстö кывлiм-нын. Јенмыдкöд он вен-
лае сувјыд вöснi.

Балда лептiс гөлөссö:

Колхознитса

Фото. ђЈаконовлөн

— Ти кывзыштö! Тöдäд-öd кызи сыые совхозад мынтöдчим! Јортјас...

Мужикјас гычисны ставөн, Балдалы еорнисö зыкнаныс вевтисны.

— Совхознад те мијанöс ен велöд! тырмас! Ужалид! Регыд јуралыесö сүдö сөтасны! Тöдам ми сижö совхозтö!

Балда шыаеис Болшаков динö.

— Лантöдышт һеуна! мыј сулалан...

Болшаков дыш шырые зыкые јöзлы горöдис:

— Јортјас, граждана, кывзыштöј...

— Вистав, вистав, Балда! Век-öd најö вомнысö оз жерјöдлыны! Почö и мијанлы еорнитыштны!—кылисны шыјас гöла олые-јас шые.

— Плет да јай тор ки пиддыс, а сиз-жö јöз возö петö! Сы дорые мукöд бур-жыка төдöны! Быд гачтöмыслые ог көсјö кывзыны!—горöдис Вавылыч.

— Сижөн и еорнита,—горöдис Балда,— менам һинöм абу-да. Ог ас вöсна, ас зеп вöсна, а став вöснаыс төждыса. Шыбы-тинныд пошлы дод тыр һаң, а мөскыд даскујим кули, кык морт дај. Пемыдлун вöсна ставыс. Кывзöј, граждана! Корöј ветеринарöс да пиечалöј мөсјаснытö, онöкө көсјö став мөснытö вины.

— Һинöм! Виçдтö, кос киа гижые!...

— Јенмыд-öd төдö! Прöста ки пöвтö ез боет!

— Еј, Балда! Чöвт пернапас вескыд кинад, секи и кывзам!

— Вартöј сижöс! Петкöдла ме сылы јöз амбарјасöд салдатјаскөд ветлөм!—горöдис Аһикан.

Вөрғылисны килчöлаң да сүвтисны: Балда пужис вескыд сојсö пельномöчыс. Тыдовтчис кос, вöсныд ки. Зев поснидик,

чигарка пом кодöс, чуңјас, шујга ки динас сижö çик кагалөн код вöли.

Јöзыс Бөрөнчтисны да лантисны.

— Нојтö! Мыј-нö онö?—келдöдöм, же-жыд парјасөн, перила вомөн öшöднөмөн горöдис Балда.—Нојтö! Косавлөј менö, јöзлы буртор виставны көсјö-да. Батöс стражыкјас нөјтисны, менö ас сүдөн помалö! Вартö! Мыј-нö сүвтид?

Мужикјас чөв олисны. Черјасеис мыјкө еöлöманыс. Öтик, мөд, којмөд шуисны пин шырыс:

— Збыл-öd еорнитö!

— Мөс вичые сватöјлые һимсö новлө!

— Новлө! А вичкөб һөтчыд оз пырыв!

— Те лант, Вавылыч! Јенлы кевмы-сан, а чөртјаскөд вöдитчан!

— Һиколај, гөлөсујт!—кылис гöла олые-јассаң гора шуөм.

Сиз-жö дыш шырые јуалис Болшаков јöзлые:

— Колö, граждана, гөлөсујтны?

— Колö!

— Колöј!

— Вај!

— Оз ков!

Пиечалöм вылö кыс каис унжык. Сен-жö старикјас шычисны.

— Есјö зырымбедјасыс оз вермыны гөлөсујтны! Гөнтөмөс-на!

Чуңнаныс индалисны том јöз вылö.

Öткөн, кыкөн, Балда еорнитиг кості, најö локталисны собраныö дорö да оні лептисны кынысö пиечалöм вылö. Ваңка, Грisha, Фебулка—ставыс том јöз. Чукөрт-чöмаде öтчүкөрö да горзöны Балдалы:

— Сиз, сиз, Балда! Ен сөтчы!

— дасөзимөд во бөрын сещöм-жö пра-вајас налы сөтисны!—горзисны гöла олые-јас Вавылычы да Аһикаплы. Казалинныд! Мөсјасөс шуисны пиечавны.

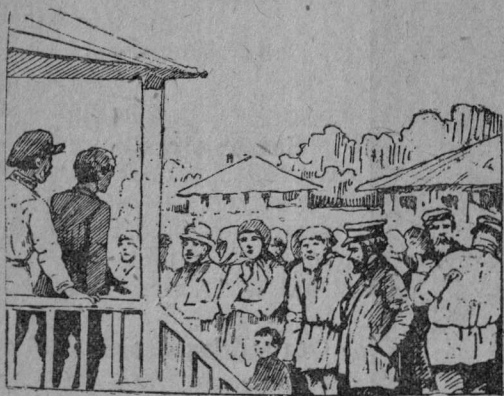
Болшаков зургис Балдалы пакас да шуис, бытгө лок пон петүк вылö ерышт-чис:

— Те, сизкө, вермин! Бур, бур! Газө-тад нөшта ен вунöд пасыштны! Вот, шу, ме кущöм! Çон сиктöс вені, көт и кос киа-да.

Балда һинöм шүтөг вөщјис Болшаков диныс. Јајјасыс вөисны нөјтөм бөрын моз, еиңјас гудрависны. Катласеис. Сижöс кыщ пö боетисны том јöз.

— Јона те најöс, Ласөј!

— Теныд еекөн председателөн лоны!

— Шыбыт плеттө, ласеј! Јачејкао јурнуодыё пуктам!

— Кущом-но ме јурнуодыё? Журнодыё-јас мукбд сурёны. Отсөг вылад зев ыж-ыд агтё тјанлы.—Шуіс сіјё да муніс гортас.

Коллөдісны горт дінөзыс. Дыр сулалісны кусынтчөм пелыс пу дінын. Мамыс кымыныскө петаліс Балдаёс ужнајтны корны. Збоја сорнітісны том јөз. Вел олом јылыс кывјас сіці і кісвалісны, кық тај вартігөн вартанјасыс колтајас веллө гылалёны.

8

Вічко возө чукөртісны мөсјасөс.

Совхозса мөсјасөс моз-жө өтікөн-өтікөн суцјөдліс јемнас ветерінар. Пестіалөм бөрын јөз пөвсыс адқіс Балдаёс, маетіс сы дорө.

— Көф мыј шу јортө, а нулы менө гортад! Колө текбд сорнітыштны!

Мамыс оз төд кытчө пукөдны карса гөетөс. Локтіс Большаков, Мішка Кузовкін, нөшта кодјаскө мужікјас піые. Керқа лоі қік тыр. Вавілыч, мыјлакө, јөз бөрсаыс шөщ локтіс.

— Те ескөн ме ордө-кө локтің, ветерінар јорт, буржык лоін,—улө коныртчылөмө Балда керқао пыріг моз шуіс Вавілыч.—Лосыджыка ескөн овмөдчін. Щај ескөн пуктім і быдтор..

— Ог, ме тан-һін! Агтё,—шуіс ветерінар.

Дыр віставліс мужікјаслы. Сібірка јылыс баітіг моз сорнітісны вел олом јылыс, вел ног віқму ужалөм јылыс, пемылдун бырөдөм јылыс. Відлалісны јөс еіннаныс јөз карса мортөс, корјаскө мөда-мөдныслы јурнаныс довкытласны. „Велөдчы-пө. Велөднытө быдөн вермө, сөмын ужавныс дыш-а“—бытбөкө шуөны ас костаныс. Вөліны і сецөмјас, кодјас сы вылыс еін боетлытөг кывзісны ветерінарөс да ошкана еінјасөң віқөдльвлісны Балда веллө, важ скөдсө кақтывліг моз.

— Ті ескөн, граждана, вайінныд кодлөн мыј ем: Јај-лы, колык-лы,—шуіс Большаков.

Керкаын пөе лоі-да вујісны гүмла веллө.

— Тајө і тенад став овмөсыд?—Јуаліс Балдалыс ветерінар, кісөөм сарај веллө да пощөс веллө індіг мөз.

— Ічөтысаң гөла олам, ветерінар јорт. Бат кулом бөрын пыр-на јөзын ветлі: војдөр барін ордын, сөсөа совхозын,—вісталіс Балда.

— да. Совхоз... Те, терінар јорт, ең скөрмы,—јөз мыш сајсаң шыасіс Вавілыч,—а лөксө сөвхозсаыд вајісны уна. Не барыныдлөн!

— Векөдам, дед!—шуіс ветерінар.—Тіјан совхозыд-өд абу прімер. Емөс республика пастаад вел бур совхозјас. Лыд-дылід-өд, көнкө, газетјассыд?

— Гіжныд быдтор јылыс пощө. Кабалаыд терпітас.

— Те-но он'ескы газетад гіжөм веллө?—Вавілыч веллө еінјассө лептіс ветерінар.

— Огө төдө. Мі-пемыл јөз. Гашкө і збыль...

— Сіқкө і тіјан јортныд јаблокјас јывың ез збылтор јылыс гіж?—Індіс ветерінар Балда веллө.

Вавілыч һінөм ез шу, а Ніколај Большаков вујөдіс сорнісө мөдтор веллө.

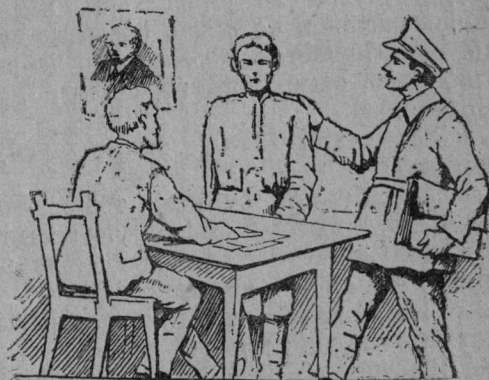
— Чаң менам бөр кок вылас кутіс чотны, ветерінар јорт!..

— Шпат, көнкө. Віқөдлам!

Гүмла вылын пукалісны, сорнітісны рытөз. Кор јај да колк сојөіс, ветерінар пукөіс телегаө, муніг мозыс пыраліс Большаков ордө чаңсө віқөдлыны да муніс карө.

9

Ревізіјатө дыр ез ковмы відчыены. Совхозө локтісны: земотделын јуралыс, сылөн отсаыс да ветерінар. Бучагін кық мыј верміс зіліс карса началстволы угөдітны:

— Чај вәјдәр јуыштө! Ме садјө щөк-та пызансө петкөдны. Јаблөкјасон ывла вылын лөейд лөә јуны... Зев бур...

— Да-а јаблөкјас... Гм...—мөвпаліг тыр шуыштіс заведујущөј.—Мі мунім сад бердтынд, адзылым кымын јаблөк пу көч-јас шыкөдөмаөе.

— Кыз-нө колан төвнад кукаңјастө јукталін?—Јуасіс ветерінар.

— Кызі колө,—јандысег моз шуіс Бучагін.

— Ареометрјасөн відлавлін јөлыдлы бурлунсө?

— Кыз-нө...

Јуасісны робочөјјасөс. Најө полігтырјі вічөдісны вышывајтөм Бучагін дөрөм вылө, чөв олісны, нінөм прамөја ез виставны. Ветерінар щөктіс ветлыны еіктө вөтлөм пастук дінө.

— Ме сіјөс төда. Сөлөмсаң совет-власт дор сулалө. Подөн ме дорөз војын локтіс еібирканад мөсјасныс виемөмаөе-да. Сіјө ставсө висталас,—шуіс ветерінар.

Мөдөдісны Балдала. Прокор воігөн сіјө бурөц вөлі кабала лыддө. Вөлөтсаң воөма, корөны стөрөжавны.

— Мунам,—шуіс Прокор. Ревізіја те-нө корө. Алі мыкө буртор лыддан? Га-четјасад гижөмыд-өд бурөз оз вәјөд,—шу-ыштіс Прокор.—Бучагіныд мјан чікөз лантіс.

— Влас, ен-кө ескө ветлы,—дүгөдіс Балдаөс мамыс.—Гашкө збылые тенө тур-маө пукөбдасны.

— Ен сөр, мыј оз ков, мам!—өкөрміс Балда.

Локтісны Прокоркөд совхозө. Балда виставліс ставсө мыј төдіс: кызі омөла вічісны сад, омөла дөчөрітісны кукаңјас-өс, еісө лышыттөг висталіс тракторіст јылые, ез вунөд весег виставны мыјла еормісны көзөмөн да кытчө совхозые выј мунө. Бучагін висталіг чөжыс кіас чабраліс картузсө, ачыс кор гөрдөдлас, кор жеждөдлас.

— Збыль тајө?—Јуаліс сылые заведу-јущөј.

— Сіјө, буракө, буржыка төдө... Лөк кузаыд морт јывеыд быдтор виставлыны позө. Вөтлі сіјөс мөсјас бөреа омөла ві-чөдөмые, өні сіјөн і ме вылө воө...

— Січкө важыс оз збылторјас јылые виставлы?—өкөрміс заведујущөј.

— Збылыд уна пөлөс овлывлө... Сөмын ме сее абу мыжа... Муна-нө совхозыыд,

сецөм-кө... Мыјнө тајө кушөмкө мөсві-чылы — ескөны, а меным—оз... — дөзмөм пырые шуыштіс Бучагін.

— Ещә-на-өд мунөмыд. Мі сүд куза-тенө өтвечәјтны-на корам,—шыасіс щөщ помзав.

— Асныд төдад...

Керка, сарајјас, ұжалан көлујјас луч-кіа відлалөм петкөдліс овмөссө чікөз өнов-төм. Акт лөі гижөма омөлікөс, чөмөтдө-лыын заведујущөј контораса пызан сәјын пу-каліг моз, мөвпыштіс.

— Мыј-нө мөвпавныс, Новіков јорт?—Торкіс сылые мөвпјасөс помзав.—Вылөв ковмас совхозсө лөөдны. Бучагінөс өні-жө вештыны ұж вывеыд, пуктыны мөд мортөс.

Ветерінар коріс помзавөс ас дінас:

дроздов јорт. Кыз те чајтан, тајө мөсві-чысөкө совхозас јуралые пыддыс пуктам?

— Ме мөвпавлі-нін сы јылые,—көссө чышкыштіг моз шуіс помзав.—Вермас-ө сөмын сіјө ұжавныс?

— Мортыд-кө ұжсө радејтө — дөрт, вермас ме чајта, мыј вермас. Адзылан. Влас!—өшіңувеыс чукөстіс ветерінар Бал-даөс.—Волы нөкө татчө!

Влас пыріс контораө.

Пуксан он, јорт, тајө совхозас јурну-өдысө?—Јуаліс сылые чөмөтдө-лыын заведу-јущөј, кодкөд та јылые үдітісны-нін Балда пыріг кості еорытыштыны.

Өшің стеклөын нөјтчіс ыжыд гут. Бал-да вічөдліс аслас кос кі вылө, карса јорт-јас вылө. Зев уна мөвпјас воісны јүрө, бытөбөкөн ыжыд төв күтіс катлөдлыны-гырые кычпујас:

„Пола. Зөң овмөсөн мөсјас бөрад вес-көдлыны. Кутасны-ө кывзыны. Көч ескөн і оз кывзөм сәјө ұжыд сүвт, а јорта-јорт-көд өтув олөм сәјө. Відлыны буді? Збы-лые-кө шуны мыјөн мөс вічые омөл пач тчысыс? Вічмүтө ұжавны Балда ічөты-саң велалі, быдтор сее төдө. Торја-нін скөт дөчөрітөм јывеыд“...

— Мыј-нө јорт?..

— Мем со вөлөтые гижөд воіс, стө-рөжавны корөны,—поліг тырјі шуіс Балда.

— Ладнө! Күтчіе ұж бердө, көні те вајан бур! Стөрөжад мукөд еурасны,—помаліс еорысө заведујущөј.

Карые воөм выл тракторісткөд гөрісны выл местајас. Машина ұжалө зіла—віт

Сөм чөжан
кассаны

Фото Ф. Яконовдөн

гектарые унжыкөн луннас сыналө. Ыжыд урожај тајө воө садын, уна сөм бостасны сыые, карө вузалисны-да. Колө вөлі јаблөкјассө карө нуны, совхозса вөвјас оз тырмыны, а срок кежлө быт колө карө вайөдны.

— Вот мыј, граждана,—локтис өтi вөскреенъаө Балда да шыаеис вичко дорын керјас вылын пукалые мужикјас дорө.— Коди көсјө карө јаблөкјас нуны? Совхоз сы пыддi мујаснытө тракторөн гөрыштас. Мiјан гөрөм помаеис. Срок кежлө колө јаблөкјас нуны...

Бура гөрис, ынөм шуны,—шүис кодкө ошкиг мөз.

— Бура!

— Абу окота мыјкө! Вөлыд күлө...— пин пырыс леэис Аникин.

Сөмын мүкөд ез кывзыны да кујим лун мыечи совхозса јаблөкјасөс нуисны карө.

Видлы на шые Балда гөрис мунисө машинаөн, сесеа мөдөдчис вартөм, сад төв кежлө весалөм, өкөтлы сарајјас шонтөм. Уж сајын—уж кысеисны лунис-лунө. Рытјасын Балда пукалис конторшичккөд да арталис приход-расход совхозлые.

Бучагин дырји быд во вөлі расходис ыжыдчык, а таво Балда восө помавны көсјө убытөатөг, весиг барыш-на колөкө ичөтика воас.

Октябreaн сузөдисны совхозлы кык гачет, помещик керка лөөдисны клуб вылө. Асланыс робочөјјас кынчи вөскреенъајасө татчө вөльвлисны щөц өктөса мужикјас, өтiлаын лыддылисны газетјас, сорнитисны овмөс јылые да тулыс кејас, тувсовја көча нүөдиг кежлө, Балда ызјөдiс морт комынөс кымын өтувјөн совхозса тракторөн гөрны му да өтувјөн көзны.

— Те, Ласеј, өтiк кинад быттө дас кiөн коммунаад кыскан,—кывльвлисны ошкана шыјас јөз пөвсын.—Збыл мөвпыштлим буржыка да визөдлим тiјан совхозса мујас вылад, пыр i ми шуим тiјанлые көрт вөвнытө асланым му вылө вайлыны. Вот мiјан сiјө кушөм—кос киаыд!

Асавныс борјас вомөн-нин кутис ветлыны совхозса трактор. Сөд паскөма сөд ракајас ветлөдлисны бөреанъис, өктисны гагјасөс, быттөкө асныс зев ыжыд уж вылынө. Балда сулалис выл көзлаинјаскөд да лубујтчис ужнас.

Визөдльвлис шујгавылө, совхозса мујас вылө. Бур мөсјас! Быдмисны том улөвыс. Комын өзім мөс локтан воөа тулыс кежлө лөө ветымын. Јонмө совхоз.

— Влас, ми кывлим,—шыаеис Балда дiнө өтiк мужик,—мыј те јов новлан карса болнычаө. Выј сесеа сепараторөн вөтлан рајсојузлы...

— Нағонькөн заводта,—шүс Балда.

— Мыла тенад мөсјасыд төвнас ведрабн вайоны, а мјан муртса-муртса паңтыр сетыштоны!..

— Вердөм сажын сјјө. Вердныд колө лүчкіа. Сесеа шоныд да сөстөм инын віңны. Мөсјасыд-өд морт мозыд-жө сөстөм ін радејтөны. Ме ставсө нгајас серте да Нїколај Нїколајевич щөктөм серте воча. Мї сыкөд пыр телефон пыр сорнїтам.

— Колө: мјанлы щөщ сы јылыс мөвпыштлыны,—мөвпаліг моз віңөдісны еөд мујас былө.

II

Көјмөд во векөдлө совхозөн Балда. Вөліны і кымынкө омөлтөрјас. Күлі өөік мөс. Четыштис гу вомөн да вайіс шој.

Уна переменаөн му ужалөм, көкөмјас воң гөрөм, көјдыс весалөм-да, сөтисны воыс-воө ыжыдјык урожај. Сөвхоз вагон-јасөн-ннн күтис сөтны государстволы нан.

Балда век віставліс совхозса робочөј-јаслы, мыј налөн уңыс колө лоны өіктөс воңө кыскыөөн, а уңыс муно сөвет властөс јонмөдөм былө.

Совхозјасса заведүјүщөјјас совеш-щаннө вылын балда щөмотделса заведү-јүщөј бөрын көрїс кыв.

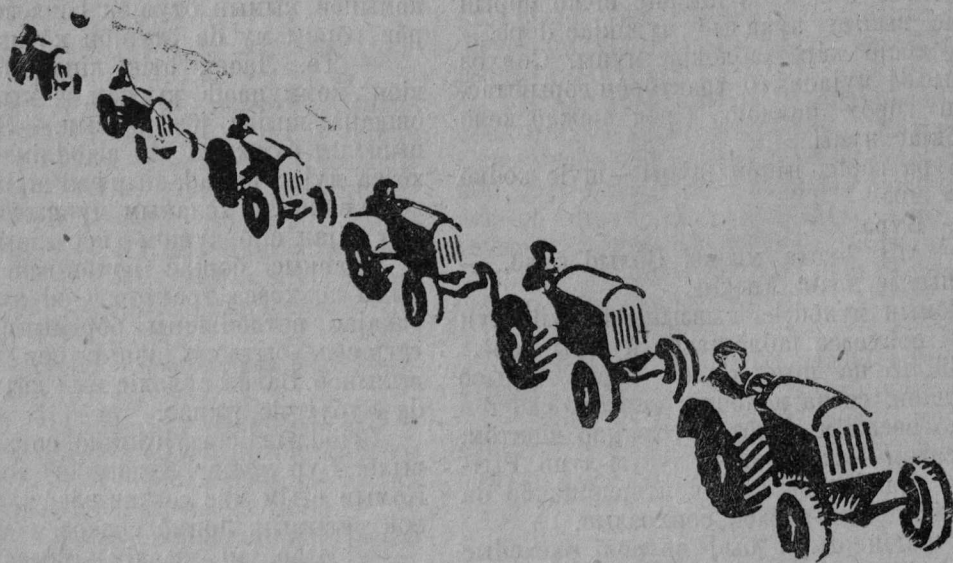
— Ме көсја вістышты, кыңі совхозад лүчкіа уң сувтөдөмын кыскө крестанасө выль ног овмөс нуөмө. Ощјыстөг шуа: мї-јан өікт, совхоз выло віңөдөмөн выль ногөн, өтүвјөн заводітис віңму овмөссө ужавны. Жын крестана овмөс-ннн пырїсны колхозө. Сїз-жө велөдчөны скөт бөреа бур-јыка дөщөрітны..

Кывзїс Балда докладјас да сорнїјас, быттө өз ескы, мыј тајө ставыс сы өінво-зын збылыс муно.

Важөн-ө сїјө вөлі мөс віңыөөн, важөн-ө неуна ез віны сїјөс скөд вылын мужікјас, а өні со карыш, бүр сорнїјас кывзө, ачыс сорнїтө і өіктад сїјөс өні оз омөлтны, бур тујө пуктөны. Сөмын Вавылыч да Анікан јона скөралөны. Болшаков сїз-жө. Но на былө і віңөдныс нннөм.

Совхоз да өікт кык вок моз пондісны овны, һөдыр мысөті налөн һө куш тајө-на лөө!

Оз-өд прөста рама пыјеаң өінјассө щт-кыртөмөн вашјав сы ыждта морт, көд велөдөм серте муно выль өлөм течөмыс, көні мыј вермөнја ужалө щөщ і сїјө, Ласөј.

Г у д ö К

Поема Выл Пашлөн *)

Сікт шöрын гора ворсöм кылö,—
Том Ваңлөн кіас гудöк јон.
Бур гудöк шыö јургö сылöм...
Выл гажөн олöны ныв-зон.

Выл јöзлөн
Выл ног кылö ворсöм,
Щöщ сылöм шылөн öнја гор:
Кыз олöм
Камгö,
Зымгö,
дөрө;
Кыз выл өікт—
Выл туж аслыс корөö...
Мі сылам—
Ужын мыреіг сор.

Колхоз.
Завод.
Кöрттуј.
Вөрлезöм...
Аспырыс нуö гудöк мек.
Кыз асиввылын јенеж сезö,
Кыз шондi југöр выллног резö—
Те өлöмдіннад кылан сек.

IV.

Тувсов шондi
Мусö шонтö:
Шондi кыщлөн баныс дон.
Міча лунö
Јöзыд уна...
Гажöдчöны ныв да зон.
Гудöк ворсö,
Ылöz горзö.
Гудöк бөрөа сылö Маш.
Гудöк кужö
Ыжыд ужын.
Сетны кокнöд, сетны гаж.

Јöзлөн овмöс
Бурмö-сöвмö:
Содö скöтыд, турун, һаң.
Колхоз өіктыд
Выл туж лыктö*).

*) Выл Паш гижіс ыжыд поэма „Гудöк“ Тани
мі печатајтам сјіö поэмаыслыс кымынкö јукöд. Зон-
нас лöб лезöма торја нгадн.

*) Indö.

Бачкöд сенжö мјјан Ваң.
Отув вынөн
Воңлаң сынам.
Вежам важеа оланног.
Сылöм сорөн
Олöм дорам,
Пöдтам немөвöјеа шог.
Ыжыдтортö
Вöчны торкö
Мыреые војтырлы кулак.
Отпор сылы
Сетам збылыс,
Медым тöдас лутöј враг.
Мунаң гысö,
Выллног шысö
Öзтöм бöрад он-һын кут.
Ужыс гыпкö,
Олöм кыштö,—
дорам аслыным мi шуд.

* * *

Асја кыа
Бісер кыö.
Шондi петіс. Јенеж лöз.

Тулыс корö
Мујас дорö...
Кöза нуны бөгчис јöz.
Сөлөм долыд,
Ветлө лолыд
Гажа тувсов асыввоз.
Празнык талун
Мулөн, валөн—
Німкод-астөгид оз поч.
Мујас ыылö
Мунөм кылö:
Тажö мунö колхоз-сикт.
Плуг да пиңа,
Щöщ машина
Тулсö поңталöмас çик.

Выл сикт шöрын
Ыжыд горөн
Кылис Ваңлөн гудöк шы;
Бөреыс ыылөм
Јургö ылöз...
Јöзыс ывлавылас тыр.
Воңас кыресө,
Бусөн мысө—
Комилеслөн трактор-вөв.
Кык сін çоргö...
Вылас шпоргö
Гөрд плаг... Сіјөн ворсö, төв.
„Тырмам таво,
Отув ставөн—

Содтөдөн ми көза план“,—
Плагын гижөд
Мортлы јижö...
Төдчө јöзлөн выныс тан.
Гудöк ворсө.
Олөм дорөө
Колхоз-сиктын, ыылөм сор.
Виңму помтөм.
—Выл јöz, лөвтö!
Бостчам ужд... Чашјам бор!

Ворсөм лантö...
—Мун-жө, Ваң, те
Уклад вөвлы инды туј:
Медым гөрас,
Татчө төрас,—
Сөмын дорвыв кыресы—туј!
Трактор бөреа
Сөреөн-бөреөн
Петис му ыылö со вөв.
Муыс пуркјö,
Миңа чуркјö,
Вөзö виңөн, быгтө көв.

Ылөз кылис
Уждөн мылыс*)
Мујас ыылын çоң лун çөж.
Рытын сорөн,
Сылөм сорөн,—
Сиктö летчис мыремы јöz.

* * *
Рытын ылö
Јөла кылö.
Ежва куңа јургö дыр.
Тувсов рытö,
Ворсөм шытö,
Кыркөш дорын кызыс тыр.
Оз ков вина...
Ем-ғын кино,
Спектакль, ыылөм, гудöк јон,—

*) Горыс, шыыс,
Вежö важсö:
Локног гажсö...
Вылног гажөдчө ныв-зон.
Корөө тујсө,
Вылö сујсө
Гора гудöк уна во:
Ворс-жө, гудöк,
Лок сам жүгөд,—
Ужлы отсавысөн ло!

VI.

Гажаа ызгöны шорјас,
Јујаслөн помнидор ва;
Кылöны тувсовја горјас,—
Ловзöма, гажмöма кад.
Ва ыылö пыжөн те петан,
Сөлөмыд нимкод-өн тыр.
Гудöккы вөла-кө сетан—
Ју куңа јуралас дыр.
Лунтöлыс дебдö лөңа.
Шондиыс—доналөм кыш.
Паскыд ју шлывгö лөз вөнөн,
Ва шөрті кылөдö пыж.
Тулысын гажтөмыд вунö.
Сөстөма мөвпалö јур.
Ју куңа нөжјөнйк мунö
Кардорö лыңышөт пур.

* * *

Асыввоз. Шондиыс петö,
Југөрнас малалö вөр.
Асја төв пукорјас летö.
Сынөдлөн небыд-ик кор.
Сикт помөд мунöны војтыр:

Ставныслөн багыр да чер.

Асја ру палёдö оҗбыр,

Чужöмьс вöтлö ун сер.

Том воҗтыр муноны тајö...

Збоҗ уҗөн еöлöмныс тыр:

Пурјасны бригада кајö,—

Лёеöдчиг ез жуҗав дыр.

Ваыёлөн ворсöм шы јургö,

Ју вывти паскөдö гор;

Јöлаҗс ју сајын мургö.

Гораа чужасиг сор.

Ворс-жö те, куҗ мекја гудöк,

Уҗјасны кышöд збоҗ öд.

— Том воҗтыр, сывыны, вај, нуҗöд,—

Војмуным палалас мед.

Катшö... Каткөдчöм кылö...

Уҗалö уна со морт.

Уҗлөн шы паскалö ылö.

Кер-шпалөн тырöма еорт.

Öти кер—мöд керкөд јитчö:

Кыркöщны содö пур лыд;

Öтувја вын јöзлөн сизö,—

Уҗ муно лун и војбыд.

Артмис, со лота пур... ыҗыд.

Шöр вестас шпорöдчö плаг.

Маткалаҗ воисны пыжөн

Том воҗтыр... Кывтны-нын кад.

Медвоҗда лота пур вöрҗис...

Кольöдые чукöртчис тыр.

Кыркöщö кылис ју шöреаҗ

Гудöклөн ворсöм шы дыр.

Сы бöреа уна пур летчö...

Ловҗис бöр јуыслөн шöр.

Веҗтассеаҗ*) гöрд шонди четчö,

Рытын мед сајавны бöр.

* * *

Шуҗгöны ју морöс вывти

Кардорлаҗ зев уна пур.

Бригада маткаөн кывтö

Медвоҗын... Нуöдö јур.

Пур вылын јöзлы уҗ тырмö:

Пост*) вылын јöз лун и вöҗ;

Медым оз еуҗ пурсö кырјö,

Полојö пур мед оз воҗ.

дон шонди чужöмјас сотö,

Ва вылын сардмö јон кi.

Зумыда вескöдлг лотөн,—

Оз жöмды мыреыелөн ш.

Сöмын-тај тувсов ју вермö

Ылöдны еуе јöзöс век:

Сувтис пур... Мыҗ кутан керны?..

Зумыштчис бригада сек.

Кывтöмьс лыа кöс кутö:

Самаеис пурјö; кыз мыр;

Он вöрҗöд другөн куҗ пуртö...

Пессыны ковмас зев дыр.

- - Ег повлöҗ, јортјас, ми муҗыс,—

Горöдис лотман—јон дед:

—Онi, дерт, ог повҗöҗ уҗыс...

Бостчам-кö,—кыҗи оз шед.

Пур вöсна визывкөд косö

Петисны повтöм збоҗ јöз.

Јöз вылыс руалö пöеыс,—

Вештöны шöрö пур бöж.

Пур дiнын пессеисны војöз...

Рытсаыс кiссiс сöд зер.

Лечыд тöв вачирјас којö...

Гыалö Ежва ју шöр.

Асјавы венежыс сезис,

Шыҗалис... рöмпöштан—ју;

Ва вылö жеҗид ру ледис,—

Ос тöдчы кыркöщ дор му.

Шондiыс асыс бан мытчiс...

Секi щöц ружöптiс пур:

Нöжјöнiс мöдiс вакывтчöс...

Мыреыејас лептiсны јур.

Песөдыс воҗтырлөн сенi

Вешöрö уҗын ез вош:

Збоҗ уҗыд сөкыдтор венiс,—

Збоҗ уҗлы туҗсö он пощ.

Шондилөн пöртмаеыс југöр

Гöрд плагкөд ворсö, кыҗ бi.

Пур вылын бригаднык чукöр

Лотсманлыс кутлöны кi.

Асысö поткөдiс ыылöм,

Паскалис гудöклөн шы;

Пур вывсаҗ јуралö мыла

Том јöзлөн гажöдчан гы.

Шондiыс пöжö зев јара,

Јенөжыс дiмвiҗö лöз.

Лун бöреа—воҗ веҗсö бара...

Кывтöны пурјөн збоҗ јöз.

Кардор-нын тыдовтчiс—матын,

Заводјас сетöнi щем.

Бригада пур ваис кадын,—

Выҗ уҗын сылөн öд ем.

Бригада заводö ветлис

Тöдмавын сетчöе јон уҗ.

Тöдмалöм унатор еетiс,—

Јураныс пукөiс, кыҗ вуҗ.

—Кажам-да, мöдыс-на кывтам...

Тöдам ми асыным мог.

*) Горизонтсаҗ,

*) дeжурство вылын.

Кылөдчан план помоз тыртам,—
 Таз шөктө кадыс, бур вөк.
 Вапаныд парекод түө,
 Пурјаскөд чуксаг сор.
 Лунтөблы паскөдө, нүө
 Ју куза гудөклы гор.
 Јон гудөк шы ветліс.
 Ваң мијан кылөдны вөр:
 Став вынсө јон ужын етліс...
 Гудөк шы кывліс ју шөр.

Војвылын—Выл Војвыв течам,
 Ыжыд мого мијан оз вун.
 Быд керлөн Кардорө летчөм
 Уж мулыс лептө јонлун.
 Збој кадын—збоја ми вөрам:
 Ез личмун мыреыелөн кі.
 Кежласөм, вежнасөм, сөрөм—
 Вужсағыс путкылтам ми.

VII.

Сөлөм лептыс, шоныд гожөм,
 Видчыг ме тенө.
 Лок-жө, лок те—вослас чожа,—
 Гажөдышт, вај, менө.
 Аслад чөскыд турун көрөн
 Јөзлыс сөлөм нөмкөд;
 Аслад быдтасјаснад јөрын
 Гажөд јөзлыс енсө.
 Лунтөв улын ијјас, сујас
 Лажјалөны гыөн.
 Лөна визывтөны јујас...
 Шондө бөсер кыө.
 Лебачјаслөн сылөм кылө...
 Ловзөма став муыс.
 Гожеа војлөн шыыс ылө
 Паскалө лөз јуөд.
 Сөлөм радлө, овны долыд,
 Вөсса менам морөс:
 Кышыда зев ветлө лолыд,—
 Вынтө тенөыд дорө.
 Кыркөщ дорын лебач түргө.
 Летчө езыс шондө.
 Сіктын Ваңлөн гудөк јургө,
 Машлыс сөлөм шонтө.

Асја шондө југөр којө.
 Јујас вылын руа.
 Мөдлапөвлаң пыжа војө
 Паскыд Ежва јуөд.
 Оҕи мөд да којмөд пыжа
 Ежва вомөн вујө.
 Секі оз поң вөрны дыша:

Гожөм корө ујө.
 Војтыр кыиң коса, куран...
 Быдөнлөн мөви јурас:
 „Медым страдна ештас бура—
 Мича турун сујас“.
 Ваңө ыжыд пыжын ворсө...
 Вужөны ва шөрөд.
 Гудөк шылы воча горзө
 Мөдлапөвсаң јөла.
 Виңыс мөдлапөлас—сені.
 Јөзыс Ежва вујөс.
 Бөвјас, машинајас емөс,—
 Пуны кутас ужыс.
 Ворсөм шыө виңјас вылө
 Колхоз сиктным воө.
 Ылөң паскалө јон сылөм,
 Гажа-жө-һын лөб.

* * *

Помыс виңыслөн оз тыдав—
 Кујлө ыжыд пластөн:
 Пырө ју костөд зев пидөң
 Паскыд, шылыд ласта.
 Отар помын ыщкыс уна,
 Ыщкыс војтыр томөс.
 Выл машина збоја мунө—
 Ыщкө мөдар помөд.
 Лечыд коса шондө шөдын
 Југјалө јар биөн.
 Небыд турун лөзөдөн водө
 Ыжкыс покос пијө.
 Јөзлөн паскөм уна серөн
 Пөртмасө виң вылын.
 Пөжыс шондө рытлаң һорө—
 Ошалө вөр жылын.
 Рытөң тајө виңыс уеі*)...
 Аскі ыщкам мөдөс.
 Вөіс рыт-һын-шондө кусі,—
 Јөзыс гортлаң мөдө.
 Уна лун-на ыщкас коса
 Паскыд виңјас шөрын.
 Уна лун-на Ваңө ворсас
 Лунса ыщкөм бөрын.

Паскыд Ежва кујлө вөһөн.
 Лаңтис сиктлөн һөрыс:
 Сиктыд страдна дырји лөһө—
 Колө том да һөрыс.
 Јудор ердјас јөзөн тырөс...
 Сені уна зорөд.
 Регыд ыщкан-куртан бырө...
 Јөзөс вундан корө.

*) Ыщкыс.

*) Сің дорад лөзөдтөҕыс кучкө,

Сөлөмгөн үжәлігәд ез і ка-
зав, кыңи „изја“ гурагәһ чәј
вылө кәјис морт. Унаһе мортис
сувтывлис да виқәдлызлис гә-
гәрыс. Јефимкадс адқәм бә-
рын күтис локны вескыда ме-
жадд. Сәмын тајә ыжыд кја-
сән әвтчыс мортәс Јефимка
адқис нәл-вйт восков сајсәһ.
Ез-на весег ачыс та ыласыс
адқы, вәлыс кыңкә әдқәдчис
да сы кұча казәлис. Мыјән ви-
қәдлис Јефимка—вирис сувтис
сәһјасас, бығғә кынмис места
вылас.

„Локтә!“
Вәв, чужәмсә вылө лептә-
мән, ачыс сувтәдтәг сувтис,
а Јефимка ез кыв кисә һи

Ләбәддәһны радјо.

Фото сјаконовән

коксә, то виқәдис локтыс бәтыс вылө,
то лок—мистәм, агасаләм сәд му вылө.
Сәсәа друг вәтлис сулалыс мерин вәләс
һәшта јонжыка, әһи ез-һин сәмын пельнас
кыв агаслыс му вывтә ветләм шысә, сәјә
шыыс пырис сәләм пыщкәзыс Јефимкалы.
Тајә агас шыыс кажитчис тәдсаән: коркә
бәгыс таз-жә јурәидыс һәјтывлис, кыс-
кавлис...

Бәрынтчылигән адқис: бәтыс қик-һин
агасаләм мувылас воис, сәсәа друг сувтис.
Чужәмбан әблқис петкәдлис, бығғә сы-
тәг сотчәма став овмәсыс.

Адқис межа бокыс агаснас валитәм
әзім чукәр, мышкыртчәмән воеләлис сет-
чә: бәстис әтә вүж чукәр, вежис әтә киеыс
мәдас, сәсәа скәра зумыштәдмән шыбы-
тис бәкә. Локтис Јефимка бәрдәз. Кымын
матәжык локтис, сымын локжык да пола-
на кажитчис. Јефимка мөвпәһитис, мыј пыр-
жә бәтыс тышкаһны күтчысас.

Сувтәдис вәвсә, вәв уекәдчыс әзім
вылө јирәыһны, ачыс кулакән косәег мөз
сувтис: морсә мытчис, вескыд кисә бәр-
вылас ләбәддис. Һәуна ез во динәзыс, ба-
тыс щәц сувтис, ләзис шапкасә еһн вы-
лас, еща мышкыртчис, јурсә һәуна пә-
ләстис, сәсәа һебыда тәдтәм шыһн јуәлис:

— Мыј вәчһн?

„Но, сорһитһны күтис“—радлис Јефимка,
шаһа, лабутһәја виқәддәмән бәтыс тоһ
вылө.

— Мыј, сәрво, вәчһн?—Јонжыка гәрә-
дис бәт.

— А—агса-еи,—кывмән шуис Јефимка.
— Ме тәһыд јуәла, мыј те вәчһн?
— Вистәли-һин тај, мисә агсаеи,—сәмел-
мис Јефимка.

— Кәдлыс јуәһн?—Матәжык локтис
мөз јуәлис бығыс.—Кәди щәкәтис?

„Қик-әд күчкас“.

— Ме ачым,—бәрынтчыһитә Јефимка.
Һәжјәһик воеләлис, дәмаса кәмкәтән мыш-
кыртчәмән мөз да јурсә јонжыка пельпо-
мас сәјәмән, кәјһн-мөз, Јефимка вылө ба-
тыс.

Јефимка јурә воис чәләд дырәа оләм-
ыс, кәсјис бәт дорыс пышјыны кытчәкә,
кыңи пышјывывлывлис вәжән қәла дырјис;
вирис бығғә кынмис чужәм вылас мөвпа-
ләһас.

— Бәтә гәрәдис Јефимка,—мыј вәчһны
кәсјан?

Бәтыс бығғә ез і кывлы. Чужәмыс
Јефимкалән һәшта јонжыка вежәис, ләзә-
дис. Сәһјасыс пүткыкәчисны, гудыртчисны,
кәкјылас ез күт әһјыны.

— Он лыт вәрәддәһны.—Кәлдәдис Је-
фимка.

— Вәһјы сәсә... әг сетчы... Еһн пыр-
рәдчы коләкәс,—кылан.—Јефимка һәшта,
јона скәрмис, сәләмас быддән вирис пүзис,
сәсәа сувтис местаас, весег әтә восков
бәрвыв ез мун. Шапкыәис-кә бәтыс, Је-
фимка ескә кыв ез шу, пыр воқсаәис. То-
пыда чәбыртис кулакјас, вәчкыны і кәсјә.

Бәтыс повчис Јефимкаһе да сувтис
места вылас, әтә восков ез лыт воқә

восковтны. Батыс адзис, пыс тушанас ассыс ез-нын колтчы, а выныс дерт-нын конкө унжык вөлі. Сесеа шапка увсаыс виçдліс скөрыс Јефимка вылө да вомго-рулас мургылтис.

— Көд көчаиныс?

Мыкө нөшта вөлі көсјө шуны да ез вермы, дулнас вөндис, кывјыс ез артмы. Батыс агаснас чукөртөм өзім чукөрсө да шыбытис Јефимкалы. Јефимка ез вевјав бергөдчыны да став му сора өзімыс ве-каліс еінмас, вомас. Көсјө-на вөлі пыр-көдчыны, батыс бара шыбытис өзімнас.

— Вот теныд, сволочлы. На, на лок рөдіттөм тор. Сој, сој на.—Скөрыс горө-діс батыс шыбытөм бөрас.

Мөдпөв шыбытөм најт өзім јокмылыс ез векав Јефимка бергөдчыны вевјалис-да, ставыс векалі мерін чужөмө. Вөв повзис, тракнитчис, дрөжмуні быдөн, се-еа дыр пессис да тальсис өті местаын, аг-сыштөм инын.

— Тырмас, батө. Јөјмін алы мыј, шыб-лаеан?—Скөрыс горөдіс Јефимка батыс-лыс шыбалөм өзімсө вывөыс пыркөдіг моз.

Көсјис нөштана-на ескө шыбытны өзім таплеснас скөрсө воштг моз, да ез-нын. Мөвыштис ассыс пөрыелунсө, пө-рыс слабитөм вынсө да уеі өзім чукөр вылө, кјјассө павкөдіс, күтис бөрдны.

— Мыј те керін рөзөритін тај, һантөг колн, шыглы.

Күтис бөрдны.

Јефимка һөтчыд-на ез адзыв батлыс бөрдөм, һөтчыд ез вөвлы тащөмторјыс.

Зев јона повзис, еінө чөвтлытөг шога виçддіс батыс бөрдөм вылө. Вермис-кө ес-көн-бөр өзімсө сачјөдліс, мед асја ко-фыс-жө лоі, да кыс, кісөм ватө он ку-рышт.

Лунтырја агсалөм өд му шөгөдіс Је-фимкадс. Тајө ачыс щөщ бөрдзас, кутчі-сис сөкыд тушаа батсө лептыштны му вывөыс да бурөдны:

— Нөмтор, батө, һөмтор, ен шөгөы. Ме-өд тајө агроном щөктөм серті агсали, сјјө-өд велөдчөм морт... төдө.. оз-нын пөрјөдлы мјанөс. Лун һөль-віт мысөті во-лан да виçдлан кущөм лоө мүйд...

-- Мыј сесеа виçөдам тас. Нөмтор ви-çөдныс. Од, став вужјыс шедалөма, кыçи-нө сјјө бөрсө быдмас.. Воши, нач ставыс воши, ег-на кывлы өзіма му агсалөм јы-лыс өһиөз.

Ме тенө гортис вөтла, муң кытчө га-жыд. Артелеад һөвөлаон кыскін. Ловја вывсаң мјанөс көсјан гуө сујны, пјјө, тыдалө. Көдлы те тащөм лоін? Көд тенө мыј керис...

— Лант сесеа батө. Абу-өд те кага.

— Јефимка четчис батыс тупласан иныс, мунис мерін вөлыс дорө; агассө вылө пи-һөн бергөдіс да мөдөдчис гортас вөлыс-көд, Јефимка шог пырыс виçдліс аслас лунтырја уң вылас, щөщ мөдөдчис бат-ыс бөрсө. Зев шог Јефимкалы, сөкыда ло-лалө.

Леонидовкаын возжык-нын төдісны комсомолса јурнуөдыејаслыс өзім агса-лөмсө, тајө лунас чукөрөн ветлөдлісны агсалөм өзіма мујас вывті. Леонидовка јөз дінын щөщ вөлі Јефимкалөн батыс.

Најө зев јона сералисны батсө тащөм „дівө“ тореыд. Јефимкалөн батыс возжык шыңитөв оліс, а бөрнас скөрмис на серам вылө, пиналіс најөс да і мунис на дорыс. Сесеа Јефимка вылө виçддіг моз шуис:

— Ті дорыс буржык да унжык воас...

Сін саяс, јөзтөгыс, Јефимка вылө пыр-жө-на скөраліс, шуас вөлі.

— Оз-кө пет өзім бөр важ кодыс—јур-тө пыр-жө і өрөда, черөн керала да і ставыс. Меным сөлавны теныд чужөмад—көч те і секлетар.

— Бур, бур, батө,—шуис Јефимка.

Кујим лун ветлөдлісны асланыс агса-лөм мујас выланыс, сөмын векна өткөд-вөлі-сөд му. Зев јона полисны, сөлөмјас-ныс ез вөвны местаынөс. Медса-һин јона полис Петка, сјјө ставнысө мутитис-да. Јефимкадс щөщ чүјмөдіс-і. Јорта јортыс-лы еінјас вылас ез лытны виçдлыны, сөщөма полөны.

Нөльөд витөд лун вылө чөлады пуд уеі ужавны Левин дол вылын. Сені щөщ ужалісны плөтныкјас, каменщикјас да му-көдјас.

Кымынкө вөв мунисны Алызовө уң-авны, щөщ накөд мунис Јефимкалөн ба-тыс. Алызовө воіс щөщ төвса һөбөм тсе-мент. Том јөз вунөдлісны ассыныс мујас-нысө. Вежон мысөті вөліс дум вылас уеіс.

Мөдөдчисны мујас видавны. Медвој-дөр мунисны „ізја гуранө“ Јефимка му дорө. Сувтисны.

Ез төдны вөсег мүсө Јефимка ачыс щөщ ез казав-сөщөм мичаа, бура петалө-ма өзімыс му вылө Ставыс өті жуфта, быгтө ешыкөн вөвтөма. Ортча мујасыс

зев јона торјалисны: өзімыс петалөма локка, кытөн щөкыдзык, кытөн гежөдзык, кытөні һөті абу. Кыщовтісны став му гөгөрыс, зев рад лоі. Кокныс кың воелалісны ез кывны. Сы бөрын сесеа мунісны Сорокін мујас ыллө. Сені нөшта бура да мичаа петалөма...

— Батөс ескөн татчө вайөдлыны, мед еща вичөдас.

— Мамөс щөщ менсым ескөн вайөдлыны татчө—содтіс Петка.—Ме кор агсавнысө кајі, зев-жө јона скөрмылісны мевыллө.

Батыс Јефімкалөн му ыллө кајіс өт-нас. Том јөз гортас кыјөдісны сылыс гортас воөмсө.

— Но мыј?—Паныд сувтіс Јефімка.

Сінсө чіткыртөмөн батыс бергөдчис, пыріс кумө. Јефімка скөрміс батыс ыллө. Батыслы пырігас горөдіс:

— Он сорыт, пөрыс выжыв? Ва омөј вомад бөстін?

Вочакыв пыдөді кыліс кум өзөслөн шыыс.

— Ак те...—кјіассө пекөдіс Јефімка—чкөң кывјыс бырөма.

— Немтор,—бурөдіс Петка.—Һаңсө ідравны петігөн висталас.

Сесеа кјіассө воча вачкјіг тырјі шуіс:

— Со. Наяө-өд сещөм јөз...

В е л ö д ч ы е Г р і ш а

Мај тöлыс. Асја шондi околö Сыктыв-
карöс. Тыр Сыктывлөн морöсыс çирдалö.
Ыжыд зыкөн туж куза голöдöны вöлајас
прістань дорö.

У-у-у-ур-ур-урк! — Івркнiтiс-локтiс
карö вöрпiлитан заводлөн уж вылö чуко-
тчöмыс.

Москi куза орјавлытöг јöзыс лужгö уж
вылö. Челаф котыр езыс серам кiетiг тыр-
јi шаргö летчö школаö. Со-і банјöм чу-
жöма Грiша термасöмөн волалö школа-
ас, јандысö сормöмыс.

Велöдчан iн. Гöгөр гыö јöз. 7 час чöж
Грiша велöдчö луннас. Дон еöлöмөн ужал-
лö нiга бердын. Том еiнјассö сащкас нi-
гаö да дыр оз вермы бöрсö нещыштны.

Сорнiтлö öтувја сорнiјас нуöдiгөн.
Сек варова ворсöны сöд еiнјасыс.

Талун бöрын пукеö аскi. Колöны ве-
лöдчан лунјас. Грiша чукортö вежöр. Щö-
кыда Грiшалы уелывлöны јурас мöвпјас
еiктса öлöмыс. Колö еiктјасöс кыскыны
выл öлöмлaн. Колö бырöдны вiрјуыс че-
раңјаслыс ыжыдалöмсö, тышкасны најт-
дурка öлöмкöд.

Сiктјасöс вунöдöм—Сöлöмыс костöмыс
Оз вермы мiјанкöд лоны.

Велöдчам. Вөр тужöд öлöмсö лöсöдны
Сiктјасö бөр кутам воны.

Грiшалы јiжöма еiктса важ нога лок
öлöмыс. Онi кылöны сiјö дојјасыс. Грiша
кутас тышкасны важыскöд. Кутас койны
мыреыс јöз пiö выл öлöмлыс бiкiнјас.

Мелынык лунтöв геблалö томынык кор-
јасö езыс тушаа кыңјаслыс. Дебыд сы-
нöдөн чужöмад öвтö. Ыб вылын гыö шон-
дiөн пызöма јöз. Сыктывкарса колкоз
„Југöр“ кöчö. Жöчөн лöсталан вывтыра
вöвјас визöны ыб куза. Вына Çiгзаг агас
зумыда сащкöма кабырсö гөрöма му вы-
лö. Агсалöм ул мујас руасöны.

Тонö Грiша кышыд морöсөн веекöдлö
кöзан машiна дорö дод-далöм вöлөн. Сiјö
машiнаөн мiчаа сыналö поснi еiнма не-
быд муöс Грiша јортјасыскöд отсасö кол-
козлы. Велöдчö ужавны машiнаөн.

— Но, но-ö! С-с-с-т!—гораа шувылтiс.
Шöйтчöны.

— Мајбыр, еöлöмыд бурмö ыжыд му
вылын ужалiгөн. Сiннад он суз помсö.
Квајтымын во колъалi. Ег ащыв ташöм
мусö. Пыр вöли муртса бергöдчан гөр-
над,—мöвпалöмөн пыдiсаң вiеталис пöлö.
Ачыс пыр вiçöдö мујас вылö. Кычөн пу-
кeöмны ужалысјас Чöла кывзiсны пöллыс
кывјас. Грiшалөн еöлöмыс öгралö. Нöш-
та-на јармö бi выл öлöм лöсöдны.

— Öерт сiз, пöлö,—вiеталис кодкö ве-
лöдчысјас пыс.

— Ок, кор гыавны кутас тан зарнi са-
рiзис...

Му паста разöдчисны ужалысјас. Шон-
дыс нөрö рыт вылö Југöрыс веж вöрјы-
лын ворсö. Кöчысјас зiла поналöны ужа-
лан лун.

Талун торјөн гажаа колö велöдчан лун.
Торја горөн серöктывлö Тонö. Гырыс сы-
лöм гыјасөн тырлö школа. Талун гожöм
кежлö шöйтчыны леçалан лун. Грiшалы
вее куза сöмын кажiтчис тајö луныс. Шко-
лалөн пiјаныс разöдчöны јöз пiö, еiктјасö.
Мунöны велöдчöм јурјасөн.

Грiша кык во-нын ез волы чужан еiк-
тас. Кајö гортас, 300 км. Сајö. Онi бур-
жыка вiçöдлас југыд еiнјасөн еiктса öлөм-
сö. Ужалас еiктса мыреыс јöз пöвсын.

Öлөм гыјас вылö лыбöдча,
Пелька ворса езыс кельчiөн;
Југыд iнö јöзкöд пiекöдча,
дурда овны полыс келиөн.

200 км. паракöд буткöдчис—катöдiс.
Сеева Грiша нонсö бөстiс да подөн кы-
сö вöзö...

КЫҢИ ПАРПОНЪ „СТРӨИТӨ“ СОТЦИАЛИЗМ.

Р а ж е ш ы к

Кодлөн кушом мода, а ме вылторјас пудовна тыр төда. Метө-өд ме! абу кушом сурө морт, а настөјашшөј первој сорт.

Кывзөј, кывзөј! Јерөмаканјас—Ваңјас, баңјас мамјас, тошкајас-тош-төмјас, гөтырајас да гөтыртөмјас, мичајас і мистөмјас, партијечјас да бес-партејинөјјас. Кывзы щөц пармаса вөр, ме ставсө лучки вистала—ог сөр.

Куритчыны, јортјас, висталигөн оз поз, тани-өд абу куритчан поз; ко-ди куритчө—щөкта татые петны да воґө вылө куритчыны татчө не докны.

Парпонөс унаөн, чајта, төдөны да нөшта-на-өд паныдаеигөн сылы честјас лөдөны. Морт зев шаң, бытөкө сбылые зев бур вежөра кан. Пөрыејас моз оз-на новлөдлы тош, а гөлөсые мурөстас да җик бытөкө ош. Морт сјө, јерөмаканө, јон, плеш сылөн ылыеан дөлалө—дон. Бур пөлөс мөвијасөн јурвемыс тыр, восталө олөмас вылторјас пыр. Гөгөрбок-кө артавны адҗан те татые јорт, мыј Парпонө лоө еиктса культурнөј морт. Сотциализмтө бура страпайтө-течө, быд уж котөрөн да как еледует“ вө-чө. Ок, сещөм мортыд уҗад сурас шоч... Оні вистала сылые вөрлеґөм медеа воґ.

Төвбыд ударнөја нуис уж, ез ешты шөјтчывны сущ. Мыреис, пес-еис,—уна ведра пөс сылөн гажа јагас киеис. Вөҗис төвбыдөн 16 кер да жын, думыштныд ті јортјас, сымдасө он лыетө, өд пуыс вөлі бјаиз-код-кын. Унжык пөрасө „коңор“ морт вөрын олис, сөмын гортас 15-ые волис: рөштво кежлө, виґдырөм кежлө нимлун кежлө, сватеј лун кежлө, да нө-шта дас өҗик мукөд пөлөс лун кежлө. Задаңнөсө тыртіс кык прөцент өни весиг төдө-нын сылые ним-овсө тсентр. Җик сылы еетасны медеа бур пре-мија да сени оз і вермы лоны некушөм дивөјас.

Таґ-кө ескө олан коді, мыј шуас, сөрт-нын кулөм бөрад долыд рај-ын лоас.

Оз кол Парпонө бокө партијалые пунктөм өҗи мог, быдлаө вевјалө—олөмө пөртө быдеама ног. Колхозјас луные-луно течө выл олөм еиктјасө вөчө. Јөзлые понјасө, ыжјасө сурөдыс да бөжөдыс өтувтны кыскалө... Мукөд ыжыс скөрмөм мыет частө на Лукавлө. Вөтлыеө котралө чпан-јас бөреа, гидыс і картаыс быдлаыс өтувтны корөө. Сөкыд-жө уж, сещө-ма уҗавны вермас сөмын породистөј уж. Нуө јона агитатсја: вөчалө быд-лун собранө, коді-пө колхозө оз пыр, сјө вөчө ыжыд преступлеңнө. Ачыс пыр-на көсјө пырны, первој став јөзсө көсјө колхозө пыртны.

Кулакјаскөд нуө чорыд јон тыш, вунөдөма ун, еиктыс кулакјасөс понјөн корөө быд лун. Коді-пө гөсударстволы нань ез еет-сјө кулак—сө-ветвластлөн чүгун сура враг. Петкөда—налыс ембурөө быдеама полөс кламсө; мөсјасөс начкалө, вөвјасөс вузалө—арталөма щөткіөн бура, кушөм вөв мыј дон сулалө. Сөлөм вылас зев рад, шпыңјалө: „петкөдла-пө ме „кулакјаслы“ чад! Оз лыетны паскөдлыны вом ме вөча најөлы ставныс-лы пом!“

Јенвералыг төдө ыжыд лок — сыкөд косасигас бончыс кок. Өтчүд по-
пөс јуреидыс јона і кыскалөма, да көзүд ваһн јурвывсаһныс кокулдзыс
кискалөма. Мед-пө бырө поплөн јен дук да јурөыс весасис важеа лок ру.
Оз радејт Пуस्ताков һөти вичко звөн, өтчүд кажөма көлөкөһнычаас да звө-
варыслы петкөдлөма „звөн“. Кропкөма һөшкөн плешкас — швач, мөдыс-
пө ен лыт вөчны тақ!

Кыз-мыј верчө Пуस्ताков критікујтө натсіонал-шовіһизм, сјјө тудөд му-
һигөн-пө огө вермө вөчны коммуһизм. Шуө: „Быд коммуһист, коді оз мун
вөркылөдны лөб натсіонал — шовіһист. Вых колхоз устав-јылыс оз поч
сорһитны коміөн, секи-пө кутан вичны натсіонал-шовіһизмөн. Вөтлысө шө-
виһист бөреа бытөкө чөрт, кјас бөстөма важ сімөм көрт, тајөн-пө став
шовіһист-сө чјжала, аскрјіка көртдөреыд-пө тајө буржык-на.

Өһи ужын оз ков лоны һекущөм делачество. Пуस्ताков адчанһны
һүдө ударһичество. Вөркылөдны котыртіс брјгада, мед-пө вөлі, мунөма
кылөдчыны кадө. Кјнас і кокнас.

Кырымаліс договор, кучтанас 6 метр, быд мортлы шүіс Пуस्ताков
кылөдны 10 кубометр. Сесеа думыштас, тајө-пө настојашщөј волокјта;
мунны он вермы тақ-тө волокјта вылад сотсіалізм туј куза ылө, дого-
вортө волсаліс карта ылө. Ковмас-өд һүдөдны гөран-көзан кампаһне,
дөговөреыд артмас зев бур вына мјнеральнөј удөбреһне. Кыпөдам 50%
вылө урожај, секи олөмыд, мајбырөј, лөб-рај.

Јона шөнтө шөнді тувсовја лунө, Пуस्ताков кылөдчыны ез вермы
мунны; јона ужалөмла бөстөма ыль пөлөс вичөм, вешјөма пелпонас мо-
рөсөыс сөдөм. Лечітны јона вичөы Пуस्ताковөс, корісны Мөскуаыс мед-
өа бур скөт лекарсө — Чудакөвөс.

Мед-көч озна-жө кув ыжыд геһіальнөј морт Пуस्ताков...

Прөшцајтглө өһи кежлө ставөн, муса јортјас, менсыд сорһисө кыв-
зыс мортјас!

Кола һөһвізаөн Пөта Петүков.

КАПП чістка нуөдөмлөн моҗас

Пролетариат писательяслөн ассотсиатсияјас (КАПП) јогөсөмаөе классовөј өтдор јөзөн. Ассотсиатсияјасө сүјөмны шөщ мешщана, обывательјас, АПП-са шленјасөн вөлі пыр-на лыс-дысөны „кулөм јөз,“ мөд-ногөн-кө шуны сещөмјас, кодјас уна воһин некущөм литературно-общественнөј, творческөј уҗ оз нуөдны. Унаһн оз зільны асыһныс төдлуһнысө кыпөдны, оз велөдны аенысө, а таҗнад ферт оз вермыны бурмөдны асыһныс уҗсө, литературнөј творчествоһнысө,—ты ва моз сулалөһны өтө местаһн, а жар гөжөм дырјі јамөһны, чинөһны, пөрөһны поснө шорјасө, а сөсөа зикөз космөһны.

Емөһна АПП-јаслөн пролетариатлы ковтөм гөжөд гөжыөјас, идеология бөксан торјалыөјас, мөбө гөжөдһныс өлөмсө бөрө нуыөјас. Мукөд гөжыөһныс оз вермыһны өтчыһны өлөм бөреасы ачыс бөрө колө. Фертһн сещөмыд оз вермы нуөдһны воцө гырыө воскөвјасөн муһана өлөмсө, оз вермы сетһны өһија колана гөжөдјас.

Тајө торјасыс шөкөтөһны АПП-јасөс вөсавһны асөсө, нуөдһны чістка ас пыщкас.

Нарөднөј хоҗајствоһн реконструктеија нуөдөм корө вьл гөжөдјас, меө сөјө гөжөдјасыс вөлі отсалөһны көҗајственно полөтөческөј меөгырыө моҗас өлөмө пөртһны, меө хөдожөствоа гөжөдјасыс вөлі чорыда сулалөһны партеија геһнеральнөј тувөз, вөсна, меө вөлі тышкөсөһны вөскыдыв өппортуһнизмө кежөмкөд да „шүҗавыв“ куһсыһјаскөд, хөдожөствоа гөжөдлөн јөс помыс меө вөлі вөскөдөма тајө моҗас діһнас. Хөдожөствоа гөжөдлөн моҗ—кыпөдһны мобөлизутһны идеология бөксан уҗалыө војтырөс сөтсөализм стрөйтөмө (промышленност кыпөдөмө, колхоз течөмө).

Тащөм колана хөдожөствоа гөжөдјасөсө сетһны вермас сөһмыһн пролетариат идеология гөжыө Ленин партеија тувөд кеҗлаөтөг муһныө.

Сөтсөализм стрөитан моҗас өлөмө пөртөм вьлө уҗалыө војтырөс идеология бөксан мобөлизутһана гөжөд вермас сетһны сөһмыһн сещөм гөжыө, кодө ачыс өблөмсөһныс зилө пөртһны өлөмө тајө моҗасөсө, кодө катлаөтөг зумыда сулалө Ленин тувө вьлыһн, кодө өблөмсөһныс гөжөасөһныс проөчвөдөһнөсө, а оз формальнө, оз коккөдөка, кивөвјөса.

КАПП - ыһн.

Төм гөжыөјасөс көтыртөм јылыө.

Јун 6-өд луөө вөлі Сыктывкарса КАПП-са шленјаслөн да гөжһны бөстөһыө јаслөн чукөртчылөм.

Чукөртчылөм вьлас вөлі сорһн „Төм гөжыөјасөс көтыртөм да өһија гөһан ноҗас“ јылыө. Доклад вөчөсө Сөм-Ван. Сөм-Ван доклад куҗа сорһтөм бөрыһн собранһө аслас постановкөһнөас шүөс.

Карса һн өөктөса төм гөжыөјаскөд некущөм уҗ оз муһ. Најөһн вөскөдлөһмыс вьвтө өмөк, ферт тајө вөскөдлөһныс воцө оз поҗ. Гөжыө кадрыөс дөсөдөм гөк да шөркөдөһөма крөстөһа шөһыө—КАПП-лөһ меөвоцөа моҗ.

Вөцө вьлө собранһө һндөс:

1. Карса төм гөжыөјасөһныс вөчавлыһны бьд төһыөһн кыкыө чукөртчылөмјас. Чукөртчылөмјасөсө нуөдһны КАПП-саө һндөһны Сөм-Ванөс.

2. Чукөртчылөмјас вьлыһн сорһтһны литературөһн вьлторјас јылыө да төм гөжыөјасөһныс гөжөдјасөсө вөдлаһны.

3. Вөчавлыһн литературөһөј вөчөрјас.

4. Јонҗыка јөчһны өөктөса гөжыөјаскөд һөмөјас пыр, гөһасөһн һакөд.

Нöштa „Омра жылыс“

1930-öд вoса февраль тöлмөсө 3-4 номер „Ордым“ журналын „КАПП-лөн уж да олом“ нима гижöдөн пасjöма:

„Сеееа колö нүөднн зев ыжыд уж КАПП-са шленжасöс весалöм. КАПП-са шленжас кoстын емöе öткымнн ковтöм жöс. Востам көт „Омрабс“. Сijö 1918 воö асвöлаөн служитис белöжаслы. Вi-jöма вöли коммунист Шомысовс да öд-вакö щöц абу вöлöма домна Каликова-öс вiжмөн. Испокомын служитигас ку-лакжаслы кивыв ужалис. Тащöм мортыд, öферт, оз вермы лонн пролетариат нога гижмөн“.

Тажö пасjöдыс вескыд. „Омра“ збы-лыс 1919-öд воö асвöлаөн белöжаслы служитис, нүис лок, пөж уж, Лок көжин моз бoстис ловсö коммунар Шомысов-лыс, сiч-жö i гөрö добровольч—рево-люция бiөн ычжалан, повтöм, уклад ко-öблöма дона комi аныс—домна Кали-ковалыс.

Ас вöланас-жö капитан Вяткин „Кто жадаст расстрелять красных сволочей“ предложениö кучта бoстис лылыны „Омра“ партизанжасöс.

Я, кашган,—горöдис „Омра“—Шо-мысовс шапка вöснаыс ме верма лы-лыны.

Шомысовлөн шапкаыс збылыс, ву-жис „Омра“ лы. Öнöч-на колöкө сijö нов-лö Шомысовлыс шапкасö, кодöс сijö бoстис награда пыдди.

Ме ачым аслам einмөн öшнiпыр а-чывлi домна Каликовадс вiставны по-чтöма мүчiтöм öбрын, ки сустанжасö, чунжасö чегжалöмөн да соjjассö сосяс пiас еужалöмөн; көрталöмөн Зудкум до-рö паракö приставö лылыны нүөмсö (кык ружжö кoстын). Öнöч-на ein вочын довлжалö лок вужöбрыс пөж код паскы беринöе гөрö, сувтса einма скөр чужöм-ыс „Омра“ палачлөн.

домна Каликовалөн медбөрja пöе вiр воjtжасыс менам оöлмöд нем кeжлö мöрт-чiсны да сотöны, кувтöч ог вермы ву-нöдны—унаше дум вылö щуклывлö.

да, некор оз вуи... Кычi смöн лы-лыны нүгiөн вiрыс чун куча шорөн вi-зывтис, лым вылö дон свiнечөн кiсöе, жүжсö сывдiс. Сiч-жö медбөрja пöе, кы-пнд кывжасö домналөн, куцöмжасöс сijö шүбма вöли кык поси челады—мена м вокжаслы: Викенчелы да Öлк-санлы. коджас бурöц вöлöмадe Зудкум-дор клучыс даддөн ва кыскöны.

— Ёзыс пiжан, донажас, ва кыскан-ныд? Кыскöж. Менö таж со белöж пала-ч-жас лылыны нүөн-а...

Лыжiгөн лыжысжаслы гораа шүс тащöм кывжас:

— Менö көт лыланныд, вiанныд, сöмнн ме пыдди ме коджасыс сурöөн чужöны да тiжансö чiрасны-верманы,

АПП-са шленжас пiыс оз на быд гиж-ыс зумыда сулав мiжанлы колана туjвы-лын, уна гижыс-на оз сет öнiжа кад сертi колана идеология бокса выд-ержаннöй ху-дожествоа гижöд. Гижысжас пöвсып мукö-дыс ез вермыны аснысö перестрöитны партижа вочын сулалан öнiжа мoгжас сертi, оз вермыны, а мукöдыс весиг оз көсжыны художествоа гижöджас пыр вескыда нүөд-ны партижалыс туjви-сö, кeжласöны сетыс öтмöдарö, лiбö нiнöм оз вöчны, руджнöм кiөн лазгöдöм einмөн вiчöдöны кeжласö—куснöдлöм вылас, оз вермасны сывкöд, оз нүөдны классöвöй тыш—дүгдөнн гижöмыс. Тащöм торжасыс емöе-жö мiжан гижысжас пöвсын. Öткымнн комi гижысжас öнi чiкöч дүгдiсны гижöмыс, кылöг лөн моз кутiс-ны колтчыны берег дорö—ез перестрöит-ны аснысö реконструкция кад сертi.

Комi худож. гижöджас пöвсын вескыд-ыв кeжöм жона тöдчö гижöднaс нaтciо-нал-шовинизма мöвпiас петкöдöмөн. Комi художествоа гижöджасыс лыддысöс жүөртöны нaтciоналнöй кыш пыщкö, вескöдö-ны бокö классöвöй тышыс, саядöдөнн, сыв-дöны классöвöй врагсö став жöс пыщкас.

Нaтciонал шовинизмкöд тышкасöм комi художествоа лiтературанн пыр-на ез за-вöдiтчыны, оз на весиг мун колана ногөн сijöс ердывлö петкöдöмыс. Оботуров jорт еекö көсжывлiс петкöдны ерд вылö комi художествоа лiтературанн нaтciонал шовинизмлыс вужсö, сöмын ез артмы. Нaтciонал шовинизмлыс торja петасжасö чорыда куцöм пыдди Оботуров аслас гижö-дөн (ордым № 9) сöмын вiдiс торja гижысжасö, кодi гижöдас пасжыштöма комi му жылыс лiбö комi жылыс, нiöтi кыв абу шүбма вескыдыв кeжöм жылыс, быттö нaтciонал-шовинизмыс абу вескыдыв кeжöм-лөн петас, быттö нaтciонал шовинизмкöд вескыдыв кeжöммыс торjөн колö тыш-касны мöд ногөн-кö шуны, тащöм гижö-дыд тажi „разоблачajtöмд“ поси торja-сö лyкасöмнад—бокывтö лыддысöе мед-гырыс мoгжасыс, медыжыд опаснoтjас-кöд—вeскыдыв кeжöм көд тышкасöмыс

Чистка нүөдiгөн КАПП вочын сулалö мoг: петкöдны ерд вылö нaтciонал-шовинизм ставнас—кык вескыдыв кeжöмлыс петасö, бeртыштны сылыс вужсö комi художествоа лiтературанн, зумыда сув-тöдны комi гижысжасö сoтciализм стрöитан туj вылö, лöбöдны комi художествоа гижöдсö реконструкция кад корöм сертi,

чужтыны збыль пролетарият нога художествоа гижӧд.

Сӧкыд торјасые полӧм вӧсна. Ленин туй вылые кежласӧмјаскӧд тыш нуӧдны окотитӧм вӧсна да мукӧд торјас вӧсна важ гижыејаслӧн гижны дугдӧмкӧд щӧц мијан пӧшти нӧтӧи оз мун КАПП-ӧ выль шленјасӧс пыртӧм, выль гижыејасӧс робочӧј, батрак да гӧль крестана-колхозникјас пӧвсые кытӧдӧм. Робочӧјјас пӧвсые комі гижыејас мијан абу-на. Чистка нуӧдигӧн сувтӧ мог—робочӧј да батракјас пӧвсые художествоа гижые выль кадр лӧсӧдны.

Чистка нуӧдӧмеаӧ-жӧ колӧ пуктыны зумыд подув комі художествоа литература пролетариятлы колана Ленин туй вылӧ вескӧдӧм вылӧ.

Та могые комі гижыејаслы, ӧтӧкӧ, чорыда ковмас кутчыены велӧдчӧмӧ, мӧдкӧ, сӧлӧмеаӧ кутчыены творческӧј уж бердӧ.

Комі художествоа гижӧдјас вылӧ критика зев-на еща, художествоа гижӧдјас массаӧн донјалӧмјас пӧшти-на ез вӧвлы.

Чистка нуӧдигӧн тајӧ торсӧ колӧ разрешитны. Сизкӧ, такуҫа мебыжыд могӧн лӧӧ—паскыда кыскыны чистка нуӧдӧмӧ массаӧс, петкӧдны комі литературасӧ ставнас массалы сӧд вылӧ, донјавны сижӧс быд боксаӧ, а гижӧдјас донјалӧмкӧд щӧц донјавны і гижыејасӧ.

Тајӧ могые сулалӧ быд гижые воҫын, быд коммунист, комсомолец воҫын, јӧз кост уж нуӧдые воҫын.

менӧ вые палачјаслые чӧј-вок комјас воҫӧс бостасны!

Палачјас домна Каликоваӧс лылӧмаӧе кыкые залпӧн.. пиҫӧс вылас уеӧм бӧрас зурјӧдлӧмаӧе шыткӧн... прикладӧн вачкалӧмаӧе.

Секі „Омра“ Зудкумдорын омые да-ӧды—Оӧды шубма.

— Те тајӧ сволочлые шӧсӧ ен лыет вӧрҫӧдны!.. Собаке собачья и смерти!.. Мед шӧсӧ каҫа-рака кокаласны, понјас јірасны, а лысӧмӧс тӧлыснас јі сорыс нӧбалас!“

Гӧрд лебачлые тај Ежва јумд ез нӧбав, ез јірӧ ҫеб шӧсӧ, а јортјасыс бура ҫебисны. Регыд белӧјјас аеныс сылыны лымкӧд щӧц.

Ӧнӧ-жӧ колӧ „Омра“-ӧс КАПП-ые вӧтдӧм кынҫи сетны сӧдӧ, кыҫ контрреволюционерӧс, белӧј бандитӧс, палачӧс да чорыда мыждыны Шомысовӧс да Каликоваӧс мӧчитӧмге лылӧмыс, вијӧмыс. Чукӧртны материал да пуктыны сылы медчорыд мыжпыкӧдӧ.

Став комі ужалыс јӧбалы колӧ корны сӧдлыс сетны тајӧ наказаныӧс.

Н. В. Игнатов.

Чылаагы Лыддандор

А. Гвердлов.

„Г е н о с с е е н“⁽¹⁾

(Віст.)

— Ме теныд вістала: Гермаңія-ын піонерјасыд пöштө абу. да-і октабратајасыд абуөе.

— Ылөдлан. Піонерјасыд быд муын ем. Нинөм, Васө, те он төд; вожатөј мјанлы віставліс сы јылые.

— Ачыл те нинөм он төд. Вожатөјылд вісталіс, мыј ем, но зев еща. Ме шуа---зев еща!..

Ез-і төдлыны, кыз гортөч воисны. Петалы шуја вывлан колө мунны, пемыд доскөд выліас кајны, а Васалы вескыдлаас—пелөс сајса мөд керкаө. Васө ез мун Пета дінө гулајтны; заңатөбө бөрын пырые-пыржө вөлі октабратајаслөн чукөртчылөм да сени вожатөј віставліс неметскөј піонерјас јылые. Сорні кысөс дыр, Пета сорміс весег сојны: „Бат көнкө воис-нын Наркомторгөсы да пукалө, газет лыдөбө“—мөвпалө Пета. Сводјөд кајис да воис төдса өзөсө. Звөнок сетіс. Муртса-на өзөссө востыштисны, а Пета ур піөн туркөбдіс керкаөз.

— Мыј-нө тајө? Бат век-на абу воөма, Гапшкө сылөн бара куцөмкө заседаньө-да. Лоас өтнамлы өбө-

дајтны.—Өшөдіс палтосө нарошнө Петалы улө тувјалөм көрттув јылө, шапкасө вылас. друг... кык звөнок.—Батө, у-у-р-р-а-а!..

Пета гөһитіс өзөсө дорө, а батые важөн-нин керкаын.

— Здорово, Пета! Сојин? Ен? Буржык, өтлаын сојам.

Петалы колө төдны, мыј вөсна батые пукалө пызан сајын шемөса, чорыда мыјкө мөвпалө... Сојө да оз сорнит? Ез јуас Петалые велөдчөм јылые, отрадса ужјас јылые...

— Батө, талун тіјан јачөјкаса собраньө вөлі? Алі куцөмкө заседаньө?

— А? Мыј, Пета? Јачөјка? Ез... Ковзас теныд өновтны школатө, щөщ-і октабратајастө. Вежон мысөі мунам Гермаңіяө. Ужавны сетчө ыстөны. Те сен мөдан велөдчыны.

Петаөс сивөыс боетіс: вомсө пакөдіс. Паңис кіөс тастіас уөі да чужөмас быдсөн пөс шыдыс резыштис. Гермаңіяө, іна Гермаңіяө! Пета сөг адзылас неметскөј піонерјасөс да став челафлы гіжас піөмө,

*) Неметскөј кыв, коміөн лөб—јорт.

щöщ i Васöлы,—мед tödmödas da möдыe оз венчы. да, тајö сiз, но... но...

— Бат, кыз-нö кутам сорнiтны, мi-öд һеметејас ногөн ог кужö?

— Һинöм! Велöдчам-дај кужны кутам. Ештöд сојöмтö да гулајтны ветлы, сесеа регыд водан кад лоö, а аскi лөөдчыны ковмас. Ме муна школааныд да сорнiта сенi, а теен унасö вiставлы јортјасыдлы.

Велöдчам—сiјö вескыд, а челадылы һе вiставлöм сы јылыe—оз ло вескыд. Кыз-нö сещöмтор он кут вiставлыны?

Аскинас став школаыс tödic тајö вылъ тортö. Челады лунтыр јуасiсны да сорнiтiсны, а öнi ыжыд пиöнер, којмöд группаын велöдчыс Герожа, нуödic калiдор пемыд пелöсö да гу-сöнiк, збылые вашкödic:

— Те еетчö воан да вiстав челадыјаслы, мед ödjöнжык револути-сiјасö вöчiсны.—Сесеа зев збылые нырнас чушнiтiс.—На јещö пиöнер-скöј значок да еет сетсчö пиöнер-јаслы i вiстав:„ тајö Герожа Гере-браһнiков пиöнерсаһ Мöскуа, Ленин улыча вылын олысаһ гөһеч“.

Пета пöсалöм кырымјаснас чабыр-ти значоксö, ачыс һеуна скöрмыш-тис. Васö адчыс сiјöс да делödic:

— Öнi те ас einнад адзылан, мыј Германiјаын буржујјас сöмын.

Сöмын Пета сы вылö ез вiçöдлы, бытöнкö ез-i кывлы.

Вокзалын батсö коллödicсны уна јöз, ставныс сорнiтiсны уж јылые, а Пета пукалiс вагонын да полiс: бат оз удiт... колö вокзалö, да сiјö-лы öтнаслы лоö мунны. Getic өвiс-ток кондуктор, мунiс појездыс, му-нис... Зальскiсны релсјас куза гö-гылтчыс колöсајас. Сесеа Мöскуатö он һин адчыв. Öтар-мöдар тyј бок-ын сулалые козјас да пожöмјас гö-нiтiсны кытчанкö.

Мöдлун асывнас Пета садмис Польшаын, граничаод вужöмсö ез töдлы—учыс. Појезд сулалiс кушöмкö жежыд стантеiјаын, став пассажирјасыс пелiсны вагонјасыс.

Платформа куза гöһајтлисны да горзiсны петкöдчысјас. Пета терма-сöмөн пастасiс да петiс вагоныс бат бöрыс. Ыжыд öзöс пыр петöм бöр-ын вескалiны паскыд, југыд залаö. Бат дiнö локтис кушöмкö морт, гöрд-салдат модаа-һиө, абунiө. Бат сы-лы петкöдлiс кабала дч муһисны мöд öзöс дорö.

— Вiçöд,—шуис бат,—тајö поль-шаса öпитсер.

— Но-i öпитсер—чик мијан гöрд салдат модаа—мövпалö Пета.

Залаын кылис горзöм шы. Петкöд-чыс пöрыс старiк кыскiс ыжыд сун-дук да сiјөн iнмiс том, мiча паста-сöм нывбабаöс. Сiјö ускöдчыс пет-кöдчыс вылö. Старiк прöща корö. Сiјö вöли јона гöрдöдöма повзöмыс-ла.

— Тајö нывбабасö, тыдалö, арес-тујтас öпитсерыд,—мövпалö Пета.

Сöмын сылы һинöм ез ло. Öпитсер етiс нывбабалы чет да лы-кыс горödic старiк вылö:

— Вiр јуе, кулиган!

Старiк улöз копыртчылис, сесеа ыжыд сундуксö мыш вылас öшödic. Старiк ашти i уеi жождö. Нöжjöнiк четчис, сувтис кок јылас да бара во-çö. Öпитсер мiетöма вiçöдлöмөн бергöдчыс нывбабаöс коллöдны.

Пета батчыс бöреа петiс мöд плат-форма вылö да сöлисны вылъ појезд вылö. Појезд вöрзöдчыс, а Пета möв-палiс:

— «Кушöм-нö тајö öпитсерјас! Кöч-i тајöјас мијан гöрд салдат ко-дöс, сöмын паскöмнаныс, а сесеа һинöмөн.»

Лотовна.

Фото Рыжковлөн.

Лунтыр мунисны Польша куза. Өшнөд тыдалис сещөмжө мујас да вөрјас, но стантсјајасын да вагонјасын вөліны мөд нога:—Өтјас—бура пастасөм јөз, камандујтисны да локыс горзисны, а мукөдјас нинөм шутөг кывзисны.

Өбөдајтис баткөд вагонса ресторанын Пета. Сен һеылын, ортча улөс вылын пукалис кыз морт. Ыжыд тастөдн сылы офитсјант вөлі вајө колкјас, друг појезд вөрчөдчис да офитсјант*) һеуһа ез жугөд тастисө; сјјө кутис мөд кинас, да певнас векалі колк вылө. Кыз морт мөдис горзыны да локыс видчыны: Ме от еөј тащөбы һајтөе колкјастө! Офитсјант мөдис сы вылө копрасны да прөща корны, а кыз морт век локыс горзис да увтис.

— Бат мыјла милтсјасө оз корны, мед лаһтөдны тајө жуликсө?—

*) Офитсјант—столөвөјјасын еөјан вајалыс.

гөгөрвотөг јуалис Пета. Но бат пукалис кымөрыс-на еөд.

— Тан милтсјонерјасыд абуөе,—дышнөка вичис вочакыв бат.

Бат, тыдалө, ылалис, сјјө кадө вагонө пырис кушөмкө војеннөј, милтсјонер модаа. Пета һимкофасис: но өни нуасны кытчөкө жуликсө! Нө... кыз морт мөдис јещө гораа равзыны. Војеннөј локтис сы динө, сетис чещ, кывзис кыз мортөс, өти кыв јуавтөг лакејлыс мөдис горзыны сы вылө:

— Веж өдјө господинлыс еөјансө!.. Сјјө улөч копыртчалис, бостис чипан колк тыра тастисө да гөһитис. Пета бара нинөн гөгөрвотөг пукалис.

Асывнас воисны Берлинө—медыжыд кар Германјаын. Вокзалын батсө видчыгис уна јөз да бара-жө еорнитисны уж јылыс. Сөмын өти куз морт Петалыс јуалис:

— Но, кыз-һин овлан, Геноссе?

— Мыјнө „геноссеыс“ лөб?—гөгөрвотөг јуалис Пета.

— Сіжә лә «јорт» немецјас ног. Кад-һин веләдчыны теныд сорһитны.

Петисны улыча вылө. Пета вомсө паскөдөмөн қорғис бокјасас. Улычаыс. ставыс ізјыс вөчөма сы куға ветлөны автомобилјас. Автомобилјасыс зев уна—сөрсөн-бөреөн ветлөны. Сөмын мөдар улыча бокас кыз вужан! друг креста инөд вылас өзјис гөрд би, а автомобилјас сувтисны. Ödjө гөһитисны мөдар улыча бокас јөз. Пөнар бөр куси да автомобилјас турисны воқө.

Моски куға гулајтисны бураа пагтасом јөз. Ставыс шыпаасөмаде да галстукасөмаде. Тонө со пелөсын сулалө пөлитсејскөј. Сіжә ыжыд тушаа, кјјасыс жежыд перчаткја. Пөлитсејскөј скорыс бокјасас виқөдывлө. Сы вылө-кө виқөдлан, мөвпывлад қик пыр і уөө, мыј сјөс һекөд оз вермы сјө быдлаын лөсөдас лад—сецөм ыжыд да јон пөлитсејскөј.

«да, Пета тан пөһерјасыд оз тыдавны. да-і кыс налы бөстөынысө? Најө өмөј лытасны торкны ладсө

пөт јөзлыс? Сіқкө Васа вөли прав! Мыј кутан гјжны јортјаслы? Көдлы сетны Гергејлыс значокө? друг... мыјнө тајө? Пелөсын сулалыс ыжыд тушаа опөтсер термасөмөн гөһитис, кјјас шенасег моз, пелөс сајө. А сеһаң кылис зев төдса ыланкыв.

Пета кывјассө оз гөгөрво, сөмын сјө бура гөгөрвоө ыланкывсө. О, куцөм бура төдө! А ылөн пыр гөраммө, јөз чужөм матыштчө. Пелөс сајсаң друг былө мытчысис скөр пөлитсејскөј, сы бөреа мөд, којмөд... Најө гөһајтлөны, кјјасананыс шенасөны, вомјаснысө паскөдлөны—гашкө горзөны сөмын оз кыв. Сылөм век матыштчө—гөраммө: ылөны „Интернационал“ һемеч кыв вылын.

Вот најө... Вот...

Рад бөреа—рад, ыжыд колоннаһн, гөрд плајасөһн, а воқјас да, да... пөһерјас збыль пөһерјас, гөрд галстукөде, ыжыд знамјаөде!..

— Јортјас, челаф, генассе!..

Пета котөртис воқјас. Јур вылас тошыда гөрдқалөм кулакын—значок.

Столовјиса кухняын.

Фото Гулајевһн.

— Генассе!..

Но Петабс некод оз кыв. Зыкыс век ыждö i ыждö. Сувтöм авто-мобилъяслөн век-на шаргöмыс кылö. Горзö, увгö, гөнитö тротуар куза пöт да мичаа пастасöм jöз, а улычаыс ставнас ворö ео лыда збоj jöз ы-лöмыс.

Бат Петабс кижöдыс кватитис да кидыс кыскис кытöкö, а из туж куза грузöвöj автомобилъяс турöны, сені тырыс политсеjскöjяс. Сынöдöд гу-лajтö палчjас, лöналö ылöм. Бат бердi пельöс сажö.

— Бат, бат, — горзö Пета, —öd таjö мижан, öд Германijaад емöе пи-онерjасыд емöе-жö бат!

да, Германijaын емöе пионерjа-сыд! Франтсijaын, Англиjaын Аме-рикаын—быдлаын, ставмувылас емöе пионерjасыд, да-i пöлитсijaсыд оз повны.

Пета најöс адзылис. Сijö тöдö мыj jылыс гижны Васöлы. Герожа вермас не шогыны: Пета тöдöкод-лы колö сетны сöветскöj пионер-лыс значоксö.

Комiödic Грiш Саш.

Иш № 6

Врид. ответственного редактора И. Пыстин.

Члены редколлегии } И. И. Оботуров.
В. А. Савин.

3. 11

32583

НЖ Коми
1-1

СУЗӦДӦЖ

ЛЫД-ДӦЖ

КУТАС ПЕТНЫ ВЬЛЬ ЖУРНАЛ КОМИ КЫВ ВЬЛЫН
„КУЛЬТУРА ФРОНТ“

(важ „Коми просвещенец“ журнал)

Лезӧны ВКП (б) ОӦ-лӧн культпроп, Обоно, Обпрофсоветлӧн
культотдел

ПЕТНЫ КУТАС БЫД ТӦЛЫГЫН ӦТЧЫД

■ МЕДВОЗӢА НОМЕР ПЕТАС ЈУӦ ТӦЛЫГЫН ■

„КУЛЬТУРА ФРОНТ“ лӧб культурнӧй револутсија ужын
ужалыо армиябс веекӧдлыо да
велӧдыо журналӧн

СЕНИ ЛОӦНЫ ТАЩӦМ ЈУКӦДЈАС:

1. Культурнӧй револутсијалӧн да культура кыпӧдан вѣтвеса планлӧн могјас: Тајӧ јукӧдас кутасны сетеныны индӧдјас культура кыпӧдан ујлы, тӧдмӧдны культура кыпӧдан вѣтвеса планӧн да с. в.
2. Јӧзӧс велӧдан уј сувтӧдӧм, тајӧ ужыслыо мѣстјас вѣвса опыт. Кадрјас лӧбӧдӧм.
3. Јӧз кост да культура кыпӧдан ујӧн веекӧдлӧм. Сѣктјасын тајӧ ујсӧ сувтӧдӧм да мѣставѣвса опыт.
4. Партијнӧй, комсомольскӧй да профсоюзнӧй провещеньнӧ јукӧд. Уј сувтӧдӧм да методика.

„КУЛЬТУРА ФРОНТ“ колӧ лоны быд лыд-дысан керкаын, быд школаын, партијнӧй да комсомольскӧй јачејкајасын, быд профсоюзнӧй да кооперативнӧй организацијасын, колхозын.

„КУЛЬТУРА ФРОНТ“ колӧ сӧздӧны быд избачлы, учѣтельлы, кооператѣвса ужалылы, партјачејкаса секретарлы, ветеринарлы, лѣквѣдаторлы.

Редакцијалӧн адрес: Сыктывкар, Вадорвѣв у. 38.

„КУЛЬТУРА ФРОНТ“ сӧздӧдан доп:

Тӧлые кежлӧ	3 тӧлые кежлӧ	6 тӧлые кежлӧ	Во кежлӧ
— 50 ур	1 шјјт да 50 ур	3 шјјт	6 шјјт —